

Innehåll

1. SAMMANFATTNING	4
2. FÖRORD	5
3. FÖRKORTNINGAR	6
4. INLEDNING	7
4.1 UPPSATSENS SYFTE	8
4.2 AVGRÄNSNINGAR	8
5. PENNINGTVÄTT UR ETT ÖSTEUROPEISKT PERSPEKTIV.	9
6. VAD ÄR PENNINGTVÄTT?	10
6.1 VILKA METODER ANVÄNDS VID PENNINGTVÄTT?	11
6.1.1 PLACERING:	12
6.1.2 SKIKTNING:	13
6.1.3 INTEGRERING:	13
6.2 OMRÅDEN SOM ÄR VANLIGA VID PENNINGTVÄTT	14
6.2.1 BANKER	14
6.2.2 SMUGGLING	14
6.2.3 VINSTKUPONGER	14
6.2.4 VÄXELKONTOR	15
6.2.5 AKTIEMÄKLARE	15
6.2.6 SMURFING	15
6.2.7 INKÖP AV FÖRETAG	16
6.2.8 INTERNATIONELLA GULDMARKNADEN	16
6.2.9 VALUTAHANDEL - EXEMPEL ” BLACK MARKET PESO EXCHANGE”	18
7. VARFÖR ÄR DET VIKTIGT ATT BEKÄMPA PENNINGTVÄTT?	19
8. RAMARNA KRING DEN EUROPEISKA LAGSTIFTNINGEN.	21
8.1 THE 1988 UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST ILLICIT TRAFFIC IN NARCOTIC DRUGS AND PSYCHOTROPIC SUBSTANCES.	21

8.2 THE BASLE DECLARATION, THE STATEMENT OF PRINCIPLES CONCERNING MONEY LAUNDERING, SOM ANTOGS I DECEMBER 1988 AV THE COMMITTEE ON BANKING REGULATIONS AND SUPERVISORY PRACTICES.	22
8.3 THE 1990 STRASBOURG CONVENTION	22
8.4 SLUTSATS OCH EGNA REFLEKTIONER	23
<u>9 FATF- FINANCIAL ACTION TASK FORCE ON MONEY LAUNDERING</u>	23
9.1 ORGANISATIONEN	23
9.2 FATF'S REKOMMENDATIONER	25
10.1 FÖRBROTTE	25
10.2 DEN EUROPEISKA VALUTAN EURO OCH PROBLEMET MED SEDLAR AV FÖR "STOR" VALÖR	26
10.3 KONTROLLER	27
10.4 FATF'S KONTROLL AV SVERIGE	27
10.5 SLUTSATS OCH EGNA REFLEKTIONER	29
<u>11. DEN ORGANISERADE BROTTSLIGHETEN OCH PENNINGTVÄTTSPROBLEMATIKEN I SVERIGE.</u>	30
11.1 LAGEN (1993:768) OM ÅTGÄRDER MOT PENNINGTVÄTT - PTL	30
<u>12. SVENSKA FINANSINSPEKTIONENS ROLL OCH DESS FÖRFATTNINGSSAMLING FFFS 1999:8</u>	31
<u>13. INTERNATIONELLA AKTÖRER</u>	32
13.1 CFATF- CARIBBEAN FINANCIAL ACTION TASK FORCE	33
13.2 APG- THE ASIA PACIFIC GROUP ON MONEY LAUNDERING	33
13.3 INL - THE DEPARTEMENT OF STATE'S BUREAU OF INTERNATIONAL NARCOTICS AND LAW ENFORCEMENT AFFAIRS	34
13.4 USCS- CUSTOMS SERVICE	34
13.5 IRS- INTERNAL REVENUE SERVICE	35
13.6 FLETC- FEDERAL LAW ENFORCEMENT TRAINING CENTER	35
13.7 FBI-FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION	36
13.8 DEA- DRUG ENFORCEMENT ADMINISTRATION	36
13.9 SECRET SERVICE	36
13.10 FINCEN- FINANCIAL CRIMES ENFORCEMENT NETWORK	36
13.11 ICG-INTERAGENCY COORDINATION GROUP	37
13.12 FIU'S FINANCIAL INTELLIGENCE UNITS OCH THE EGMONT GROUP	39
13.13 THE EGMONT GROUP	39
13.14 ILEA-INTERNATIONAL LAW ENFORCEMENT ACADEMY	40
<u>14. THE PHARE PROJECT ON MONEY LAUNDERING</u>	40

14.1 LAGSTIFTANDE OCH ANDRA ÅTGÄRDER MOT PENNINGTVÄTT INOM CEEC	40
14.2 EN KORT ÖVERBLICK AV DEN NUVARANDE SITUATIONEN INOM PHARE STATERNA	41
<u>15. DE GLOBALA TRENDERNA INOM PENNINGTVÄTT</u>	<u>44</u>
15.1 ON-LINE BANKING	45
<u>16. PENNINGTVÄTTSTRENDEN I USA</u>	<u>46</u>
16.1 DET AMERIKANSKA REDOVISNINGSSYSTEMET MED CTRS OCH SARs	46
16.1.1 PÅ VILKET SÄTT ÄR CTRS OCH SARs ANVÄNDBARA?	47
16.1.1.1 CTR´s	47
16.1.1.2 SARs	48
<u>17. INCSR- INTERNATIONAL NARCOTICS CONTROL STRATEGY REPORT. THE BUREAU FOR INTERNATIONAL NARCOTICS AND LAW ENFORCEMENT AFFAIRS. U.S. DEPARTMENT OF STATE</u>	<u>48</u>
<u>18. ANALYS AV SITUATIONEN I CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA</u>	<u>50</u>
18.1 ANALYS AV DE OLIKA LÄNDERNA MED UTGÅNGS PUNKT I INCSR´s BEDÖMNING	51
<u>19. AVSLUTANDE KOMMENTARER: TANKAR, MÅL OCH DE FRAMTIDSVISIONER SOM FINNS INTERNATIONELLT RÖRANDE PENNINGTVÄTT.</u>	<u>61</u>
19.1 CORPUS JURIS - MOT ETT EUROPEISKT RÄTTSLIGT OMRÅDE	61
<u>20. BILAGA PENNINGTVÄTTSLAGSTIFTNING I FATF-LÄNDERNA</u>	<u>64</u>
<u>21 KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING</u>	<u>71</u>

1. SAMMANFATTNING

I denna framställning behandlas frågor som rör penningtvätt och penningtvättsproblematiken ur ett amerikanskt och östeuropeiskt perspektiv. Syftet med denna framställning är att förklara innebörden av begreppet penningtvätt och belysa den med utgångspunkt i USA och Östeuropa. Av utrymmesskäl har jag valt att inte behandla Ryssland inom ramen för detta arbete, då jag anser att detta kräver ett eget arbete p.g.a. magnituden av problemet.

Näst efter valutaväxling och oljemarknaden är penningtvätt den ”industri” som omsätter mest pengar. Trots detta finns det mycket lite skrivet om detta enorma problem och mycket få vetenskapliga undersökningar är gjorda inom detta område. I Sverige har vi länge varit befriade från penningtvätt och den problematik detta för med sig. Sedan Sovjetunionens sönderfall och den instabilitet detta medfört har de forna öststatsländerna blivit grogrund för en ökande penningtvätt. I förlängningen kommer detta med största sannolikhet påverka Sverige då penningtvätt är ett globalt problem.

Redovisningen kommer att göras i tre olika delar. I den första delen redovisas vad penningtvätt innebär och de olika steg som är involverade i genomförandet av de illegala transaktionerna. Jag kommer även att studera vad som händer i Sverige, Europa och i världen idag och vilka organisationer som arbetar mot penningtvätt ur ett Europeiskt och internationellt perspektiv. I detta ligger en analys av Phare projekten och FATF och de institutioner som utifrån ett amerikanskt perspektiv arbetar inom detta område.

I den andra delen redogörs för penningtvättsproblematiken med utgångspunkt i USA och Östeuropa och ländernas nuvarande status. I analysen av Östeuropa skall jag försöka ta ställning till huruvida ländernas riskstatus ligger konstant eller om den har upp eller nergraderats under de senaste åren.

I den tredje delen redovisas tankar och mål och de framtidsvisioner som finns internationellt vad rör penningtvätt.

2. Förord

Jag startade med detta uppsatsarbete under sommaren –98 med förhoppning att vara klar innan den stora dagen i mitt liv då jag skulle bli tvillingpappa. Nu blev tidsplaneringen lite skev och här sitter jag nu med två underbara barn och en underbar fru som har stöttat mig och puffat på mig under de stunder då jag hellre sjunkit in i papparollen än i min uppsats.

Jag började att intressera mig för penningtvätt när jag läste specialkursen ”Ekonomisk brottslighet i ett internationellt perspektiv” och jag vill passa på att tacka min handledare Helén Örnemark Hansen för de goda råd och det intresse som hon har visat för detta arbete. Jag vill även tacka min far, Sven Perup, för all hjälp med datorn och humöret under arbetets gång.

3. Förkortningar

CEEC	Central and eastern european countries
CFATF	Caribbean Financial Action Taskforce
CIA	Central intelligence agency
CTRs	Currency transaction reports
DOJ	Department of Justice
FATF	Financial action taskforce on money laundering
FAU	Financial Analysis Unit
FinCEN	Department of the Treasury's Financial Crimes Enforcement Network
FIU	Financial intelligence unit
FLETC	Federal Law Enforcement Training Center
FRB	the Board of Governors of the Federal Reserve
FSA	Freedom Support Act
G8	USA, Ryssland, Japan, Tyskland, Frankrike, Italien, Storbritannien och Kanada
ICG	Interagency Coordination Group
INCSR	International Narcotics Control Strategy Report
INL	The Department of State's Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs
IRS	Internal revenue service
IRS-CID	Internal Revenue Service Criminal Investigation Division
NIS	Newly Independent States of the former Soviet Union
OCC	the Office of the Comptroller of the Currency
SARs	Suspicious activity reports
TRI	DEA's International Training Section
USCS	Customs Service
USD	US. dollar

4. Inledning

Penningtvätt kan enklast beskrivas som ett förfarande vars syfte är att förvandla svarta medel till vita. Penningtvätt utgör ofta ett slutled vid alla former av ekonomisk brottslighet. Metoderna är många och involverar de flesta sektorer inom samhället där ekonomiska transaktioner förekommer. Penningtvätt handlar helt och hållet om att "luras". Målet är att lura myndigheterna på pengars ursprung och existens och att få det att se ut som om de har kommit till på laglig väg, dvs. är lagligt tjänade. Penningtvätt spelar en avgörande roll i de ambitioner den organiserade brottsligheten, knarkhandlaren, terroristen, insiderhandlaren, skatteflyktingen samt ett flertal andra har för att undvika att få ögonen på sig från myndigheternas sida när plötslig rikedom har uppenbarats sig.¹

Myndigheterna i olika länder har börjat att få upp ögonen på vad penningtvätt innebär rent konkret i bekämpningen av brottslighet i landet. Jakten på och konfiskeringen av olagliga pengar som härrör sig från brottslig handling är ett effektivt medel som kan verka bättre än att bara bura in de skyldiga, då det är mycket vanligt att "spindeln i nätet" kan fortsätta agera och styra verksamheten inifrån fängelset. Ett exempel är knarkkungen Pablo Escobar som effektivt fortsatte sin verksamhet då han satt inlåst. Genom konfiskering av pengar och egendom som härrör från brott kan detta verka avskräckande på brottslingarna och få dem att avstå från samhällsomstörtande verksamhet.

En andra anledning att studera penningtvätt är att de flesta finansiella institut är omedvetna om i vilken utsträckning världens finansiella marknader och banker utnyttjas i processen att göra pengar "vita". De flesta banker och finansiella institut riskerar att utnyttjas för penningtvätt då brister i att följa den ekonomiska lagstiftningen förekommer. Detta lämnar dem helt i bedragarnas händer och sätter dem själva i riskzonen att åtalas för att ej ha följt lagstiftningen i landet.

Studerandet av penningtvättfenomenet kommer förhoppningsvis att leda till förhindrandet av brottslighet som i sin form leder till enorma ekonomiska problem för världssamfundet och instabilitet inom världens banker.

Det bör dock noteras att även om penningtvätt till stor del förekommer inom världens kriminella organisationer, så är det ett faktum att ett flertal av världens regeringar och de organisationer som företräder dem är och har varit involverade i penningtvätt. Ett talande exempel är hur den amerikanska underrättelsetjänsten CIA tvättade pengar för att kunna stödja Iran-Contrarebellerna.²

¹Keho Mark, "The Threat of Money Laundering", (1996) s.1

²Keho Mark, "The Threat of Money Laundering", (1996) s.1-2

Det är omöjligt att komma med exakta siffror vad gäller storleken på penningtvättsproblemet. Beräkningar har gjorts av problemområdet och dessa ligger på mellan 300-500 miljarder USD.³ Majoriteten av dessa pengar kommer från narkotikadelen och genom att ha viss kontroll på narkotikabrottsligheten har man dragit slutsatser gällande storleken. Det fantastiska är att så stora penningssummor kan komma in i det ekonomiska systemet utan att skapa fler frågor.

The Financial Action Taskforce (FATF), som kommer att presenteras mer utförligt nedan, etablerades 1989 av G7 och flera av de Europeiska länderna för att ta sig an problemet med penningtvätt och att förebygga att de finansiella instituten används till detta. I april 1990 gav FATF ut en rapport som innehöll ett antal rekommendationer inom detta område. Utformningen av dessa är sådan att de skall fungera som en mall för bekämpningen av penningtvätt. De skall även vara vägledande för hur länderna skall komma åt problemen med penningtvätt.

Rekommendationerna är inte i form av en bindande konvention, men alla medlemsstaterna har kraftfullt uttryckt en önskan att bekämpa penningtvätt. 1996 modifierades rekommendationerna så att de kom att inbegripa de senaste trenderna inom problemområdet och de potentiella framtida hoten.

FATF har 26 medlemsländer och är uppbyggt av två regionala organisationer som svarar för alla de stora ekonomiska länder i Europa, Amerika och Asien. FATF har ett mycket nära samarbete med andra internationella enheter som arbetar mot penningtvätt.

4.1 Uppsatsens syfte

Det övergripande syftet med denna uppsats är att lyfta fram och belysa de problem som den internationella penningtvätten för med sig och att visa att det inte längre kan anses vara ett problem som ligger på nationell nivå.

Avsikten med uppsatsen är sammanfattningsvis att försöka ge läsaren en konkret och klar bild av det internationella rättsläget vad avser penningtvätt och då med utgångspunkt i USA och Östeuropa.

4.2 Avgränsningar

³ Keho Mark, "The Threat of Money Laundering", (1996) s.2 jmf. INCSR (1997) s.1 och Scott David, "Money Laundering and International Efforts to Fight It (1995) s.1

Penningtvätt medför verkningar på hela den internationella penningmarknaden, och jag skall i denna uppsats försöka ta upp och behandla situationen i Östeuropa exklusive Ryssland. Utgångspunkten i uppsatsen ligger på de internationella dokument och de internationella organisationer som ligger till grund för och som tar upp kampen mot den internationalisering som kan ses utvecklas inom området. USA kommer i samband med detta att behandlas med utgångspunkt i det faktum att USA ser sig själv som en slag "världspolis" med jurisdiktion över hela världen, detta då dollar med största sannolikhet kommer att vara involverade i de illegala transaktioner som förekommer.

5. Penningtvätt ur ett östeuropeiskt perspektiv.

Utan undantag representerar samtliga av de forna socialiststaterna i Öst- och Centraleuropa potentiella marknader för penningtvätt. Detta då omstruktureringen av landet och den privatisering samt den brist på utvecklade rättssystem detta har fört med sig har lett till en gyllene möjlighet för den organiserade brottsligheten och penningtvätten som följer i dess fotspår att få fotfäste.⁴

Ett centralt problemområde är de baltiska staterna, då dessa länders geografiska läge och dess brister i rättssystemet lett till att de fått agera transitländer för bl.a. narkotika och övrigt gods som skall skeppas illegalt till den aldrig sinande västeuropeiska marknaden.

I ett stort antal av de östeuropeiska länderna har transfereringen från socialism till kapitalism varit en guldgruva för den organiserade brottsligheten då hela länders förändring av infrastrukturen öppnar upp rikliga möjligheter att på ett effektivt sätt "plöja" ner svarta pengar i den vita ekonomin utan att större varningsmekanismer har utlösts. De östeuropeiska bankväsendet har behövt lång tid på sig att ta sig ur den öststatsmentalitet som nu under snart tio år har styrt hela regionen, detta då hela det forna östblockets politiska och ekonomiska struktur var uppbyggd med korruption och mutor i basen. Detta har i sin tur lett till den tröga övergång till fungerande system, då de tidigare "topparna" inom de olika länderna var de som först var tvungna att få in sina egna medel i landets ekonomi innan systemet "byggdes ut"⁵.

1982 fanns det inom det sovjetiska samhället enbart fyra stycken hårt reglerade banker som skulle tillgodose hela detta samhälles behov. Idag finns det över tvåtusen olika banker varav en stor del arbetar och drivs utan statliga licenser och utan möjlighet från den internationella sektorn att

⁴ Savona Ernesto U, European Money Trails (1999) s. 147 och Savona Ernesto U, Adamoli Sabrina, The Impact of Organised Crime in Central and Eastern Europe, (1996) s. 3

⁵ Savona Ernesto U, Adamoli Sabrina, The Impact of Organised Crime in Central and Eastern Europe, (1996) s. 3-4

kontrollera legitimiteten bakom dem. Enligt FN och de experter inom det ryska samhället som har den svåra uppgiften att överblicka den organiserade brottsligheten, så har den organiserade brottsligheten majoriteten av dessa banker som en front för att på ett effektivt sätt kunna föra ut stora summor pengar ur det ryska samhället. Enligt vissa beräkningar rör det sig om över tre miljarder USD som varje år förs via Ryssland till framförallt England, Tyskland, Frankrike och USA.⁶

I Central- och Östeuropa har etableringen av västerländska finansiella institutioner typ Western Union vars stora uppgift är att transferera pengar mellan olika länder lett till att den organiserade brottsligheten lättare har kunnat föra över stora summor pengar till andra länder utan de etablerade kontroller som har börjat föras av bankväsendet.

Det är möjligt att på ett effektivt sätt studera de problem som idag belastar de länder som de senaste åren kastats in i marknadsekonomins ekorrhjul, och det är med stort intresse övriga världen bör följa utvecklingen i dessa länder då den tekniska utvecklingen och utvecklingen av överstatliga formationer snabbt skapar en värld utan direkta gränser där det inte längre är det individuella landets ekonomi som påverkas av de störningar i ekonomin som penningtvätt för med sig, utan påverkan kommer att ske direkt på världsekonomin.

Integration av ekonomi, politik och rättssystem är den enda lösningen som i ett större perspektiv kan påverka stabiliteten och undanröja hotet från dessa krafter.

6. Vad är penningtvätt?

Benämningen penningtvätt eller ”moneylaundering” härstammar från USA där det under trettio- och fyrtioalet växte fram ett behov att ”tvätta” pengar som härstammade från brott och som maffian hade behov av att göra legitima. Maffian i USA började investera stora summor i tvättinrättningar med tvättautomater, som under denna tid började bli allmänt förekommande och där betalning för användandet av dessa skedde endast i kontanter. Maffian kunde på så sätt deponera vinsten från olika kriminella aktiviteter och genom att blanda sina svarta pengar med pengar från den legitima rörelsen få dessa att i myndigheternas ögon te sig som ärligt intjänade pengar.⁷

⁶ Savona Ernesto U, Adamoli Sabrina, The Impact of Organised Crime in Central and Eastern Europe, (1996) s. 3

⁷ Örnemark Hansen Helén, Penningtvätt - Ett urvattnat begrepp (1998) s 13-14

Det råder stor enighet idag världen över vad gäller definitionen av penningtvätt.

Med penningtvätt avses åtgärder i syfte att dölja eller omsätta pengar eller andra tillgångar från brottslig verksamhet.

Folk som begår brott har oftast ett behov av att dölja härkomsten av sina pengar så att de på ett effektivt sätt kan smälta in i det vanliga ekonomiska systemet. Detta är utgångspunkten och grundtesen i all form av penningtvätt. Penningtvätt involverar vanligtvis en kedja av olika transaktioner som är till för att dölja var pengarna kommer från, så att tillgångarna kan användas utan att de verkar negativt på brottslingen. Även om det är omöjligt att med exakthet beräkna hur mycket pengar som tvättas varje år så ligger en uppskattning gjord av FATF på 300-500 miljarder USD⁸. Dessa pengar härrör sig från allvarliga brott och inom det begreppet ligger inte skatteflykt, då det då skulle röra sig om ett långt större belopp. Åtgärder inom den finansiella sektorn för att komma till rätta med problemet och för att komma åt och döma de inblandade parterna har drivit penningtvättarna till mindre utvecklade marknader som ändå är länkade med den internationella penningmarknaden. Om penningtvätt lämnas utan åtgärd kommer det att innebära en kriminalisering inom den finansiella sektorn som kommer att verka förödande och underminera trovärdigheten inom de nya och uppkommande ekonomierna i världen.

Svagt reglerade penningssystem, dåligt upprätthållande av lagen och korruption är huvudfaktorer som gör vissa länder speciellt attraktiva för att tvätta olagliga förtjänster från narkotikahandeln och även från annan kriminell verksamhet, t.ex. terroristgrupperingar som är i behov av att finansiera sina ”aktiviteter” och av mindre nogräknade nationer som genom att få in kapital till landet kan undgå internationella sanktioner och även möjligheten att med friskt kapital anskaffa teknologi både civilt och militärt som annars skulle ligga utanför deras kapacitet rent ekonomiskt.

6.1 Vilka metoder används vid penningtvätt?

Där finns inte bara en metod för att tvätta pengar. De metoder som är mest succéartade är givetvis de som är relativt okända för myndigheterna. Metoderna att tvätta pengar varierar alltifrån att köpa och återförsälja dyrbara föremål som båtar eller antikviteter till att transferera pengar genom en mängd olika kanaler och komplexa internationella finansiella bolag, skalbolag, banker etc. Vid penningtvätt körs förtjänsten från brott in i det finansiella systemet för att dölja och kamouflera dess ursprung och få det att se ut som lagli-

⁸ INCSR, (1997) s.1 och Scott David, ”Money Laundering and International Efforts to Fight It (1995) s.1

ga medel. Penningtvätt associeras ofta med organiserad brottslighet och kan ses i samband med alla de brott som genererar stora summor pengar såsom utpressning, knarkhandel, vapenhandel och ekonomisk brottslighet.

Penningtvätt förekommer både på makro- och mikronivå i samhället och kan delas in i tre olika faser vid genomförandet: *placering, skiktning och integrering*.⁹

6.1.1 Placering:

Det första steget är det fysiska avyttrandet av de stora summor pengar som har ackumulerats genom brott. Denna placering kan ske så att pengarna deponeras vid en inhemsk bank, eller på senare år i större utsträckning vid andra typer av finansiella institut t.ex. växlingskontor. Pengarna kan även komma att skeppas utomlands för att deponeras vid utländska finansinstitut eller för att köpa gods som normalt anses vara säkra och stabila investeringar t.ex. konst, värdefulla metaller och ädelstenar. Dessa kan sedan säljas och på så sätt få en legitim status.

Placeringen av pengar räknas till en av de svåraste faserna då det ofta rör sig om mycket stora belopp som skall tvättas. Om man leker med tanken att en knarkkung omsätter 1 miljon USD i veckan så kan det medföra stora problem att föra över dessa till en hanterlig tillgång. Det är i de flesta länder idag omöjligt att deponera stora summor utan att myndighetens kontrollsystem slår till. Detta har lett till att penningtvättarna tar till metoder som "smurfing" dvs. delar upp insättningarna så att mindre belopp sätts in på olika platser och av olika personer för att inte aktivera rapporteringsspärrarna.¹⁰ En annan möjlighet är att ha en av finansinstitutets anställda på avlöningslistan och på så sätt slippa problemen med rapportering. Ett tredje sätt är att investera i helt lagliga företag som genom överdriven försäljning leder till att pengarna kommer ut som vita. Ett exempel på detta är ett stort antal pizzerior. De pengar som inte tvättas inom landet förs helt enkelt ut till sådana länder där banksekretessen inte tillåter bankerna att lämna ut uppgifter om kunderna. Ett bra exempel på detta är Schweiz som under många år har haft de strängaste sekretesslagarna i världen. Dock skall sägas att Schweiz nu har kapitulerat och från och med 1 april 1998 är Schweiz ett av de ledande länderna i kampen mot penningtvätt och de riktlinjer som ställs upp av lagstiftaren kommer gå ännu längre än de ledande länderna inom penningtvättsbekämpningen, USA och Storbritannien.

⁹ Keho Mark, "The Threat of Money Laundering", (1996) s.2-3
jmf. INCSR (1997) s.1-2

¹⁰ EU har infört en spärr vid 15,000 ECU se Savona Ernesto U, European Money Trails (1999) s. 29

Den schweiziska lagen som har kommit till efter en tre år lång debatt kommer att kräva effektiv penningtvättsskontroll på en lång rad finansiella institut, företag och yrkesområden. Kraven kommer bl.a. att innefatta krav på att misstänkta aktiviteter anmäls, rapporteringsskyldighet för större transaktioner samt en långtgående utbildning av personal.

6.1.2 Skiktning:

När sedan pengarna är transformerade till andra tillgångar kan fas två i processen inledas. Skiktningen har som mål att få en distans mellan pengarna och den brottsliga verksamhet som har ackumulerat dem. Målet är att fläta in transaktionerna i så komplexa "nät" att det blir omöjligt att se var pengarna kommer ifrån och där olagligheten bakom kan döljas.

Ett typiskt sätt att skikta pengar är att flytta dem fram och tillbaka mellan utländska banker, in och ut ur skalbolag och på andra sätt på elektronisk väg låta pengarna "studsas" så många gånger att det blir omöjligt att med dagens knappa resurser följa upp var pengarna kommer ifrån.

Med tanke på alla de olika elektroniska överföringar av pengar som dagligen sker på den internationella marknaden så blir det ett bra skydd för kriminella element att gömma sig bakom.

6.1.3 Integrering:

Det slutliga steget i processen med penningtvätt är att få pengarna helt integrerade i det ekonomiska systemet. Målet är att det skall se ut som om pengarna härstammar från lagliga intäkter. En metod för att integrera pengar i det ekonomiska systemet är att företag ljugar om och falskeligen övervärderar export och undervärderar import och på så sätt flyttar pengar från ett företag och land till ett annat. En annan enkel metod är att transferera pengar på elektronisk väg till en laglig bank från en bank som ligger under penningtvättarnas kontroll, detta då banker lätt kan köpas i mindre nogräknade penningparadis. - "If you want to steal, then buy a bank" Bertholt Brecht

En annan mer oroande metod att tvätta pengar på är att ett nytt företag bjuder ut ett stort antal andelar till försäljning. Ledaren för penningtvätten sitter på alla andelarna via bulvaner och utländska agenter. Dessa andelar blir aggressivt marknadsförda och sålda till en bred allmänhet och på så sätt tillgodosör sig penningtvättarna vita pengar.

En av de mest effektiva metoderna att tvätta pengar är dock att skatta för dem. Det är väldigt svårt och det skall mycket till innan ett lands skattemyndighet påstår att pengar härrör sig från brottslig verksamhet om de väl har kommit in i det vanliga skattesystemet.

6.2 Områden som är vanliga vid penningtvätt

6.2.1 Banker

Ett av de vanligaste sätten att förflytta och placera kontanta medel är deponera dem i en bank. Medlen kan därifrån omsättas till andra former av betalningsmedel, resecheckar, värdepapper etc. Penningtvättaren kan även på ett effektivt sätt använda banken för att på elektronisk väg föra över pengar utomlands till ”väntande” konton och företag.¹¹ Ofta sprids transfereringarna till olika konton för att på så sätt undvika att sprida uppmärksamhet.

I och med lagen om åtgärder mot penningtvätt (1993:768) är banker i Sverige skyldiga att göra en identitetskontroll av insättaren samt att meddela vidare till Finanspolisen om insättningen överstiger ett i lag fastställt belopp. Det har blivit mycket vanligt att principen ”know your customer” integrerats i de flesta länders lagstiftning för att på ett så effektivt sätt som möjligt kunna bekämpa penningtvätt.¹² Kravet på identitetskontroll lägger vissa hinder för penningtvättarna att bara kunna sätta in sina pengar på närmaste bank.

6.2.2 Smuggling

Det vanligaste sättet att föra ut pengar ur ett land är fortfarande att på ”fysisk” väg ta med sig stora belopp och på så sätt förflytta pengarna längre bort från själva källan.

Slutsyftet är att de smugglade medlen skall hamna i t.ex. ett skatteparadis som inte har någon utbredd kontroll och som har relativt hårda banksekretesslagar.

6.2.3 Vinstkuponger

Ett snabbt och effektivt sätt att tvätta mindre summor pengar på hemmaplan är att köpa vinstkuponger från någon typ av öppet spel eller lotteri. Travbanorna har därför alltid varit ställen där pengar på ett effektivt sätt har bytt

¹¹ Wahlert Glenn Money laundering, the perils of cyberpayments (1996) s 1-2

¹² 91/308/EG Artikel 3 jmf. Savona Ernesto U, European Money Trails (1999) s. 29

ägare. Köparen har där erbjudit sig att till ett visst överpris köpa vinstbongen och på så sätt kunna lösa in den och erhålla legitima vinstpengar som sen vederbörande betalar skatt på.

6.2.4 Växelkontor

Växelkontor har under en lång tid varit en naturlig plats för att tvätta pengar då det har varit lätt att konvertera stora summor kontanter till utländsk valuta. Ofta har penningtvättare använt sig av växlingskontor när de har varit i behov av att få tillgång till sedlar av högre valörer. Huvudproblem vid brottslig verksamhet t.ex. narkotikahandel har varit att den har inbringat en stor mängd sedlar i mindre valörer. Ett sätt att lösa problemet har varit att först växla till sig en utländsk valuta och sedan växla tillbaka dessa vid ett lokalt bankkontor i en lämplig valuta. Under flera år har växlingskontor inte omfattats av de lagar som riktat sig mot att upptäcka den internationella penningtvätten och det är först på senare år som växlingskontoren likställts med andra finansinstitut vad gäller tillämpningen av lagarna.

6.2.5 Aktiemäklare

Aktiemäklarens ställning har i många länder gjort honom intressant ur penningtvättshänseende då en aktiemäklare ofta har tillgång till stora summor pengar och möjlighet att göra betydande affärer för sina klienters räkning utan att väcka någon uppmärksamhet. Ny lagstiftning har tillkommit i de flesta länder för att råda bukt på problemet då aktiemäklaren tidigare lätt kunde legitimera vinster åt penningtvättaren genom att investera dennes pengar i olika officiella värdepapper. Detta har lett till att aktiemäklaren ofta har fått agera mellanhand och kontaktperson mellan penningtvättaren och internationella banker och personer.

6.2.6 Smurfing

Termen ”smurfing” har sitt ursprung i USA och myntades genom en utredning som utfördes i Florida. Denna utredning upptäckte att penningtvättarna ofta anlidade en mängd individer som hade till uppgift att sprida insättningar av svarta pengar på en mängd olika konton för att minska risken för uppmärksamhet. Dessa personer verkade under beteckningen ”smurfar” och målet var att varje smurf skulle hålla sig under det av lagstiftaren satta beloppet (då på 10.000 \$) för att undvika att CTR- systemet aktiverades. CTR är en form av rapport som finansinstituten måste fylla i vid transaktioner som överstiger det av lagstiftaren fastställda beloppet. Sedan 1996 kräver även amerikanska skattemyndigheten IRS att finansinstituten

redan vid blotta misstanken om oegenheter skall skicka in ytterligare ett dokument, SAR, som redogör för de misstankar som finns.¹³

6.2.7 Inköp av företag

En vanligt förekommande form av penningtvätt är att köpa upp ett företag i vilket det lätt går att dölja de antal tjänster som det omsätter. Restauranger och pizzerior är ett exempel på sådan verksamhet som ofta används inom penningtvätt. Genom att investera pengar som kommer från brottslig verksamhet i dessa företag kan penningtvättaren gömma penningflödets källa.

6.2.8 Internationella guldmarknaden

Den internationella guldhandeln används i stor omfattning av penningtvättare för att omvandla pengar som härrör sig från kriminella handlingar. Det finns ett stort antal faktorer som gör guld till ett intressant verktyg vid penningtvätt. Guld är ett allmänt accepterat betalningsmedel som erbjuder lätt omsättning och vars handel är lätt att manipulera. Guld är en av de enda handelsvaror som i mångt och mycket liknar en självständig valuta.

Enligt FATF's experter på området så är problemen med guldmarknaden många då det mycket snabbt har blivit en mycket populär källa för penningtvätt och för bedrägerier¹⁴. Populariteten grundar sig på en rad olika faktorer bl.a.:

- - ett universellt accepterat betalningsmedel.
- - en stabil faktor även då valutamarknaderna är ostabila.
- - liksom för valutor regleras priset dagligen vilket leder till att det ger möjlighet att med relativt stor säkerhet kunna bedöma värdet på godset under en överskådlig tid.
- - det handlas med på alla världens marknader.
- - anonymitet.
- - mycket lätt att byta form på.

¹³ Crawford Dennis, Money Laundering - Whose Business is it? (1998) s. 1ff.

¹⁴ INCSR (1997) s. 4-5.

- - mycket lätt för olika handlare att skikta transaktionerna och på så sätt försvåra möjligheten att följa spåren.
- - mycket lätt att med hjälp av dubbla fakturor, felaktiga transportuppgifter manipulera köpen.

Ett mycket vanligt sätt att tvätta pengar med hjälp av guld är att investera de enorma summor som den kriminella verksamheten har ackumulerat, i guld som sen på olika sätt kan omsättas på den internationella marknaden. Ett antal sätt är möjliga och med hjälp av guldhandlare kan olika register och protokoll förvanskas när handlaren:

- 1) importerar guld till ett pris högre än marknadsnoteringen
- 2) importerar guld till marknadspris men byter ut ädelmetallen mot någon annan form av metall
- 3) anger en för hög kvantitet guld importerat
- 4) importerar och betalar guld på ett legitimt sätt, men "säljer" sedan tillbaka det till handlaren/exportören till ett kraftigt underpris.

Dessa olika förfaranden möjliggör för kriminella att förflytta stora summor in och ut ur olika länder som betalning till utländska "handlare"

Ett annat stort problem vad gäller den internationella guldhandeln är den stora mängd bedrägerier som förekommer inom handeln, då främst momsbedrägerier. I Sverige som idag svarar för 28 procent av den totala guldbrytningen i Västeuropa har medlemskapet i EU inneburit stora möjligheter för guldhandlare att både tvätta pengar och göra stora momsvinster. Enligt ett regeringsförslag avskaffades guld-momsen i Sverige vid årsskiftet 1999. Enligt Christer Ström, åklagare vid ekobrottsmyndigheten i Malmö, är gången vid bedrägerierna följande:

- - Bedragaren åker till ett annat EU land ex. Tyskland och köper en viss mängd guld som privatperson. Ingen moms betalas.
- - Guld körs hem till Sverige, vilket är helt lagligt så länge det rör sig om en "privat investering".
- - Steg två är att aktivera ett vilande företag som är redovisningspliktigt för moms årligen. Detta bolag lägger på moms om 25 procent och säljer sen vidare guld strax under marknadspris.
- - Ofta görs en lång rad transaktioner innan guld når den slutgiltiga köparen, en helt legal grossist som i sin tur exporterar guld.

- - Grossisten kan sedan visa upp en momsfaktura och kräva in pengar från statskassan, som blir betalningspliktig.
- - Bedragarbolaget tas sedan över av en ”målvakt” som får ta ansvaret för att ingen moms betalas in.

I dag har bara riksbanken undantag från skattereglerna som möjliggör bedrägerier i en stor skala. Alla andra betalar 25 procent moms och dessa pengar kan verkligen sägas vara guld värt.

6.2.9 Valutahandel - exempel ” Black market Peso exchange”

Den allt mer integrerade valutahandeln i världen har lett till att det har blivit allt vanligare för kriminella organisationer att via handeln med valutor frigöra stora belopp som genom ny teknik och genom att transaktionerna mycket effektivt vävs in i en serie av olika steg lätt kan föras in i det vanliga/lagliga systemet. Ett exempel på detta är hur de internationella narkotikahandlarna i Colombia/USA på ett effektivt sätt under de senaste åren lyckats föra ut astronomiska summor ur USA och via integrering in i sydamerikanska valuta systemen fått pengarna att te sig lagliga.

En av de senaste penningtvättsintrigerna som uppdagats i USA är den Colombianska narkotikakartellens användande av valutaväxling på den svarta marknaden. Valutahandlarna som sköter handeln med svarta pengar vad gäller dollar/peso är internationella finansiärer som är kapabla att omsätta mångmiljontransaktioner utanför det colombianska finanssystemet. I detta specifika fall som ”black market peso exchange” utgör, säljer colombianerna narkotikarelaterade dollar till colombianska pesohandlare i Colombia, som via sina USA-baserade kontakter placerar den amerikanska valutan in i amerikanska banker utan att utlösa de varningssystem som idag har byggts upp inom bankväsendet genom ”US Bank Secrecy Act” som specifikt reglerar när rapporteringsskyldighet föreligger. Handlarna säljer sedan värdehandlingar som har betalats ur dessa amerikanska konton till colombianska importörer i USA som använder dessa vid köp av utländskt gods. Denna typen av penningtvättsförfarande räknas idag till en av de största problemen i Västeuropa och går stegvis till på följande sätt.¹⁵

- - En av de stora narkotikakartellerna ”exporterar” narkotika till USA.
- - Narkotikan säljs i USA och har på så sätt blivit konverterad till dollar.
- - Kartellen säljer sedan den amerikanska valutan till t.ex. colombianska valutahandlare i USA, som handlar med svart valuta. Dollarn säljs till ett

¹⁵ FATF - XI s. 5 (p. 18-22) och INCSR (1997) s. 5-6

lägre pris än vad marknadsvärdet ligger på då det är valutahandlaren som tar risken att fastna i det amerikanska skyddsnetet då han skall placera pengarna i det vanliga finanssystemet.

- - När den amerikanska valutan har levererats till valutahandlaren kontakt i USA, betalar valutahandlaren som oftast själv befinner sig utanför USA in avtalat belopp i t.ex. peso till kartellens konto i hemlandet. Vid denna tidpunkt har pengarna blivit "tvättade" då narkotikakartellen på ett effektivt sätt lyckats konvertera narkotikapengar till egen valuta.
- - Risken för att introducera pengarna i det amerikanska systemet ligger nu på valutahandlaren och hans ofta mycket väl utbyggda kontaktnät i USA.
- - Efter att ha genomfört transaktionerna in i det amerikanska systemet har nu valutahandlaren en valutareserv som han villigt säljer till t.ex. colombianska importörer som behöver dollar för att kunna handla varor antingen från USA eller från den internationella arenan då dollar fortfarande är en av världens mer gångbara valutor.
- - Till sist smugglas oftast det slutliga godset in i t.ex. Colombia, allt för att undvika att bli störda av colombiansk lag.

7. Varför är det viktigt att bekämpa penningtvätt?

Penningtvätt har förödande sociala konsekvenser och är ett hot mot den nationella säkerheten då den ger näring och grogrund åt narkotikahandlare, terrorister, vapenhandlare, och andra kriminella organisationer och ger dem möjlighet att expandera sin verksamhet och sina kriminella företag. Genom denna expansion manipulerar kriminella element världens alla finansiella institut och kan genom fortsatt verksamhet urgröpa integriteten och förtroendet för en nations finansiella institutioner. Detta kan leda till en klar obalans på den internationella arenan då integrationen av de olika finansiella marknaderna är mycket hög tack vare den tekniska möjligheten att på sekunden genomföra handel mellan stater och de finansiella institutionerna.¹⁶

Då storleken på den globala penningtvättsmarknaden är okänd så kan riskerna bara uppskattas vad gäller den påverkan detta har på den finansiella sektorn. Dock kan tidigare ruineringsfall av finansinstitut ge oss en indikation på att problemet inte är att se som litet.¹⁷

På en makronivå utgör penningtvätt en risk genom att förtroendet för de finansiella systemen och de finansiella instituten undergrävs. Det är viktigt för

¹⁶ INCSR (1997) s. 2 ff.

¹⁷ Keho Mark, "The Threat of Money Laundering", (1996) s. 3-5

ett land att framstå som ekonomiskt ”rent”, att det inte förekommer ekonomiska oegentligheter inom den finansiella sektorn. Det är inte svårt att se vad det skulle innebära för landets stabilitet om det kom att framstå som ekonomiskt instabilt p.g.a. penningtvätt.

Hela den finansiella sektorn och alla de institutioner som har med pengar att göra löper risk att utsättas för att bli använda av folk med ambitioner att tvätta pengar.

Banker löper en stor risk att attackeras av penningtvättare på bred front. Idag är steget inte stort mellan att ett finansiellt institut misstänker penningtvätt och att de aktivt är involverade i detta. Banker som blir avslöjade som penningtvättare löper en stor risk att förlora avsevärda inkomster i form av minskat förtroende och de legala kostnader som kommer att uppstå för banken.

Banker löper också risken att utsättas för kriminellt ansvar om de har tvättat pengar, även om de inte insett att så var fallet. Ett exempel på detta kan vara ”The 1990 United States of America Depository Institution Money Laundering Amendment Act” som lägger det legala ansvaret att se till att penningtvätt ej förekommer på bankens VD. Om en bank bryter mot de lagar som förekommer om att delge misstankar och att hålla IRS - den amerikanska skattemyndigheten - informerad kan regeringen ta över styrelsen av banken och fängsla bankdirektören för brott.¹⁸ Denna lag gäller alla finansiella institutioner i USA. En liknande lag gäller i stora delar av EU. Enligt EU’s direktiv skall en finansiell institution leva upp till de krav som ställs på den att motverka möjligheterna till penningtvätt och den individuellt anställde ända upp till högsta chefen löper risk att ställas till ansvar om lagen inte följs.¹⁹

Det vanligaste vad gäller banker är dock troligtvis att bankens chef är ovetande om att banken används vid penningtvätt. Dock ansvarar banken för sina anställda och om en anställd utnyttjas för penningtvätt ligger det på banken att se till att lagen efterlevs. Det är därför viktigt att banker tar till sig och följer den lagstiftning som hela tiden kommer på området. Det är även viktigt att banken håller en hård kontroll på de av sina anställda som sitter i positioner som gör dem känsliga för utnyttjande av penningtvättare.

På två punkter kommer dock entusiasmen över att banker skulle efterleva lagen att stå i konflikt. För det första har dagens banker ett ökat tryck på sig att vara ekonomiskt vinstgivande och det ligger på alla tjänstemän att dra in så mycket ”jobb” till banken som möjligt. Detta leder till att det inom vissa mindre nogräknade banker tillåts viss olaglig verksamhet för att kunna ligga på topp. En andra faktor som även lägger sordin på effektiviteten är att ett stort antal länder idag har en mycket hög banksekretess och alla försök att

¹⁸ INCSR (1997) s.6-7

¹⁹ Savona Ernesto U, European Money Trails (1999) s. 28

rucka på den kommer att mötas av hårt motstånd då detta är det försäljningsargument som banken har att använda i den allt ökande konkurrensen.

8. Ramarna kring den europeiska lagstiftningen.

Den europeiska anti-penningtvättslagstiftningen kan beskrivas som en integration mellan internationella och regionala organisationer och lagar, vars bas vilar på de rekommendationer som tagits fram av FATF- Financial Action Task Force on Money Laundering, och de femton europeiska staternas nationella lagstiftning.

De första kraftfulla försöken att komma tillrätta med penningtvätt togs under 1980-talet då narkotikahandeln nått så stora proportioner att det började påverka de olika nationella ekonomierna. 1990 gick FN i spetsen och i en specialsession underströk man vikten av att komma tillrätta med problemet och påpekade att ” de stora ekonomiska vinster som kan härledas från den illegala narkotikahandeln och till den relaterad brottslighet underlättar och möjliggör det för transnationella brottsorganisationer att penetrera och korrumpera regeringar, legitima företag och hela samhällsskiktet. Detta i sin tur leder till att hela den ekonomiska och juridiska samhällsgrunden undermineras.”²⁰

På internationella planet är det en rad åtgärder som har tagits för att bekämpa penningtvätt, att nämna är:

8.1 *The 1988 United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances.*

Denna konvention sätter upp en rad med minimikrav som ställs på de över ett hundra länder som har ratificerat den.

Den centrala delen ligger på att harmonisera narkotikalagstiftningen och att ställa krav på medlemsländerna att fullfölja de direktiv som ställs vad gäller produktion, distribution och försäljning av narkotika.

Wienkonventionen från 1988 förde med sig en rad förslag vad gäller penningtvätt:

- krav på kriminalisering av penningtvätt i relation till pengar som härrör sig från narkotikahandel.
- internationellt samarbete som underlättar undersökningar över landgränser.
- utlämningsavtal mellan medlemsstaterna.

²⁰Savona Ernesto U, *European Money Trails* (1999) s. 19-20

- principen att banksekretess inte skall stå i vägen för en internationell undersökning rörande penningtvätt.

8.2 *The Basle Declaration, the Statement of Principles concerning money laundering, som antogs i December 1988 av the Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices.*

Internationell penningtvätt stod i fokus när denna kommitté bestående av representanter från centralbankerna och dess kontrollorgan i Belgien, Kanada, Frankrike, Tyskland, Storbritannien, Italien, Japan, Luxemburg, Nederländerna, Sverige Schweiz och USA träffades i december 1988

Grunden i detta dokument är att skapa en ekonomisk stabilitet och trygghet och att lägga fram etiska och praktiska ramar efter vilka de olika ländernas banker skall jobba så att risken för att bli utnyttjade minimeras.

De centrala riktlinjerna är:

- ”Know your customer”, bankerna skall via id-kontroller ha kunskap om nya kunders identitet.
- Att lagstiftningen på området följs och att bankerna lever upp till de höga etiska krav som ställs på dem.
- Samarbete med nationella och internationella polis- och rättsorganisationer
- Utbildning av personalen för att ge dem möjlighet att känna till lagstiftningen på området samt ge dem en kontinuerlig vidareutbildning på området.

8.3 *The 1990 Strasbourg Convention*

I september 1990 antog en kommitté med ministrar från Europarådet denna konvention rörande penningtvätt och undersökningsmetoder, beslag och konfiskering av vinster som härrör sig från brott. Konventionen trädde i kraft september 1993 efter att ha ratificerats av Storbritannien, Schweiz, Bulgarien och Nederländerna.

Denna konvention ses som ett komplement till FN:s konvention från 1988 då den behandlar problemområden som ligger utanför den narkotikarelaterade delen. Konventionen tar också vid där FN:s konvention visat brister nämligen angående jurisdiktionsfrågor och frågor rörande det

internationella samarbetet. Penningtvätt är ett internationellt problem och ett ”internationellt brott” och möjligheter för en stat att anklaga och döma en person för penningtvättsbrott har ökat då kravet på att förbrottet skall ha ägt rum inom den egna jurisdiktionen inte finns.

Idag har samtliga av EU´s medlemsstater skrivit under konventionen - dock har alla ännu ej ratificerat den.

8.4 Slutsats och egna reflektioner

Penningtvätt är ett globalt problem som för med sig allvarliga risker gentemot varje självständig ekonomi. De ovan nämnda internationella riktlinjerna är en god bit på vägen mot en positiv lösning på problemet. Dock står dessa utan den kraft bakom sig som problemet kräver för att kunna lösas. Utan en global implementering kommer problemen att kvarstå, då det inte längre går att bearbeta och angripa det växande problemen på en nationell basis utan dessa måste lyftas upp på en överstatlig nivå.

Riskerna med att implementeringen inte sker på ett internationellt plan är att det i dagens allt mer krympande värld blir väldigt enkelt för den organiserade brottsligheten samt för den enskilde kriminelle att ändra den plattform och utgångspunkt han har intagit.

För att kunna få bort penningtvättsproblemet från den internationella finansiella sektorn måste världens regeringar enas om en gemensam riktlinje och implementera den gemensamt utarbetade lagstiftningen. Fördelen med dessa gemensamma riktlinjer kommer troligtvis att leda till en större stabilitet inom de finansiella sektorerna och en minskad ”arbetsyta” för de kriminella.

9 FATF- Financial Action Task Force on Money Laundering

9.1 Organisationen²¹

FATF är ett OECD-organ som bildades av G7-gruppen i Paris 1989 vars syfte är att bekämpa penningtvätt.²² För närvarande är 26 stater, Australien, Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Island, Irland, Italien, Japan, Kanada, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Portugal, Singapore, Spanien, Storbritannien, Sverige, Schweiz, Turkiet, Tyskland, USA, Österrike, Kina/Hong Kong, och två regionala organisationer, EU-

²¹ FATF - XI s. 1 ff. och INCSR (1997) s 29 ff.

²² Se bilaga Penningtvättslagstiftning i FATF-länderna

kommissionen och Gulfstaternas samarbetsorganisation, medlemmar i FATF, som också har ett nära samarbete med internationella och regionala organisationer som ännu ej har förts upp på medlemsnivå eller som av någon anledning inte har upptagits i organisationen. FATF's verksamhet är uppdelad i tre huvudområden:

- Att aktivt arbeta med olika metoder av översyn och åtgärder inom medlemsstaterna.
- Att se till att medlemsstaterna följer och implementerar de antipenningtvättsåtgärder som FATF tagit fram. FATF går även igenom och bevakar de trender och den teknik som finns inom området.

Antagandet av ett "external relations programme" för att på så sätt påskynda att antipenningtvättsåtgärder företas och att medvetenheten om problemet ökar i de länder som inte är medlemmar.

9.2 FATF's rekommendationer

1990 gav FATF ut 40 rekommendationer om hur dess medlemsländer, men även andra stater och organisationer, skall bekämpa penningtvätt. Rekommendationerna är inte i form av en bindande konvention, men alla medlemsstaterna har kraftfullt uttryckt en önskan att bekämpa penningtvätt. 1996 modifierades rekommendationerna så att de kom att inbegripa de senaste trenderna inom problemområdet och de potentiella framtida hoten. Rekommendationerna är principförklaringar som talar om vilka resultat och mål som medlemsländerna skall uppnå. Dock går FATF inte in och styr upp på vilket sätt målen skall uppnås eller vilka åtgärder som skall användas utan det lämnas till de enskilda staterna att tillämpa de åtgärder som just de finner lämpliga.

Enligt rekommendationerna åligger det staterna att efter bästa förmåga:

- Anta lagar som gör konfiskation av illegala medel möjlig.
- Anta lagar som på ett effektivt sätt tar bort möjligheten för banker och andra finansiella institutioner att öppna upp anonyma konton. Det åligger även medlemsstaterna att genom lagstiftning införa ett effektivt kontrollsystem där identifikationskontroll vid ovan nämnda institutioner skall eliminera anonymiteten vid större transfereringar.
- Banker skall spara kundinformation och information om transfereringar i minst 5 år.
- Finansiella institutioner skall vara uppmärksamma vad gäller alla större transfereringar och rapportera dessa till ett kompetent organ. Ett ex. på detta är CTR's inom det amerikanska systemet som kommer att beskrivas utförligare nedan.
- Medlemsstaterna skall aktivt arbeta och främja ett internationellt samarbete och utbyte av information och kunskap vad gäller misstänkta transaktioner, personer eller företag som kan misstänkas vara involverade i illegal verksamhet eller i illegala transaktioner.

10. Trender inom FATF

10.1 Förbrotten

I FATF's årsrapporter 1997-1998 och 1998-1999 (Report on money laundering typologies) nämner man att man kan skönja vissa trender angående vilka förbrott som är de vanligaste i medlemsländerna. I de flesta länderna

utgör fortfarande narkotikabrott det vanligaste förekommande förbrottet. Dock ser man att sådana brott som inte är drogrelaterade ökar markant. Exempel på typisk ekonomisk brottslighet är bankbedrägerier, kreditkortsbedrägerier, investeringsbedrägerier, konkursbedrägerier, förskingring mm. De skandinaviska länderna rapporterade att brotten oftare involverar medel åtkomna genom finansiella brott än från narkotikarelaterade brott.

Den organiserade brottsligheten är beroende av möjligheten att kunna tvätta pengar. Ligor från bl.a. Ryssland, Colombia, Japan, Italien, Östeuropa och Nigeria är involverade i en stor del av denna brottslighet. Förutom narkotikabrott är dessa ligor involverade i verksamhet som t. ex. olaglig låneverksamhet, illegalt spel, bedrägeri, förskingring, utpressning, prostitution, korruption, vapen och människosmuggling, bilstölder mm.

För att pengarna från ovan nämnda verksamheter skall kunna utnyttjas av ligorna så måste alla spår av brottslig karaktär undanröjas från pengarnas ursprung. I många av FATF's medlemsstater flödar även stora mängder av pengar in från Östeuropa och de områden som låg inom Sovjetunionen. Ett av problemen med dessa pengar är att det är mycket svårt att undersöka huruvida dessa pengar härrör sig från brottslig verksamhet eller inte, och vilka förbrott som ligger bakom.

10.2 Den europeiska valutan Euro och problemet med sedlar av för "stor" valör²³

Euron blev gemensam valuta för elva av EU's stater den 1 januari 1999. Under en övergångsperiod fram till den 1 januari 2002 kommer inte Euron att existera i sedel och mynt form i dessa stater. Därefter ligger en övergångsperiod mellan 1 januari till 30 juni 2002, lite varierande från stat till stat beroende på den individuella lagstiftningen, då övergången till Euron skall klaras av. Under denna sexmånaders period då den nationella valutan skall växlas in till Euro fruktar många experter på penningtvätt att olagliga medel kommer att introduceras in i systemet och att dessa pengar kommer att "försvinna in i det nya systemet". Andra experter tror att penningtvättstransaktioner kommer att öka tiden före övergången för att de inte skall hamna under den hårdare kontroll av transaktioner som väntas infalla i samband med övergångsperioden.

När väl pengarna har blivit konverterade till Euro kommer möjligheten att föra dessa pengar in och ut ur EU's stater öka markant då den fria rörligheten över de nationella gränserna är en viktig stöttesten som kommer att gagna även den fria rörligheten av pengar.

²³ FATF-X (1998 1999) s. 4 f.

Vid introduktionen av Euron i sedel- och myntform kommer den högsta valören att vara EUR 500. Detta ligger på samma nivå som Tyskland och Nederländerna idag har på sina högsta valörer. En stor del av FATF's medlemsländer har uttryckt oro över att den höga valören kommer att vara attraktiv i penningtvättskretsar.

Amerikanska fall visar att mindre valörer tenderar att försvåra döljandet och transporterandet av pengarna involverade i penningtvätt. Då detta är den punkt på vilken de flesta brottslingar brukar bli avslöjade ser experterna gärna mindre valörer av denna anledning, speciellt som stora valörer inom det legitima systemet idag mer och mer har spelat ut sin roll då de flesta större transaktioner idag sker på elektronisk väg.

Vid diskussioner inom FATF rörande stora valörer i relation till penningtvätt och då speciellt i relation till EUR 500 sedeln konstateras det att politikerna inte haft upp frågan om penningtvätt vid beslutet att införa denna valör, utan bara tittat på vissa av medlemsländernas valutor och i ett försök att lägga sig på en nivå som överensstämmer med den nationella infört EUR 500.

10.3 Kontroller

FATF kontrollerar varje år hur långt medlemsstaterna kommit i fråga om implementeringsåtgärder och om de till fullo uppfyller de 40 rekommendationerna. Varje år måste alla medlemmar skicka in information som visar hur långt de kommit med detta arbete. Denna information analyseras sedan av FATF.

FATF gör även egna kontroller av statusen på implementeringen ute hos medlemmarna. En expertgrupp som består av representanter från en rad andra länder än de länder som skall undersökas gör en rapport om medlemslandets aktuella ställning. Denna kontroll ger ett mer objektiva resultat än när medlemslandet själv skall skicka informationen till FATF. Expertgruppen kommer även med egna åtgärdsrekommendationer till det aktuella landet.

1995 undersökte expertgruppen huruvida medlemsstaterna uppfyllde rekommendationerna.

1996 företog man en undersökning om hur medlemmarnas åtgärder mot penningtvätt fungerade i praktiken. FATF undersökte om tidigare rekommendationer och förslag till förbättringar efterlevts.

10.4 FATF's kontroll av Sverige

1995 företogs det en omfattande undersökning av Sverige för att undersöka huruvida vi levde upp till de krav som ställts på oss i de 40 rekommendationerna. Man konstaterade i rapporten att Sverige inte i någon större utsträckning kan klassas som produktionsland eller transitland för den internationella narkotikahandeln.²⁴ De svenska myndigheterna har mest problem med den ekonomiska brottsligheten, även om detta problem inte var att klassas som något stort. Sverige sågs inte som något centrum för penningtvätt, trots detta tvättas det stora belopp pengar årligen och Sverige ses som ett stabilt land som det kan vara attraktivt att slutligen investera pengar i.

Efter att lagen om penningtvätt trädde i kraft 1994 möter de svenska åtgärderna i stort kraven i rekommendationerna, men vissa områden behövde enligt FATF förbättras. Man föreslog att ett specifikt penningtvättsbrott skulle införas och att det skulle klargöras att detta brott utsträcker sig till fall där förbrottet begåtts utomlands. Sverige skulle även se över sina regler om konfiskering och beslag och möjligheten att införa regler om frysning. FATF ansåg även att lagen i högre grad skulle anpassas så att även finansiella organ som inte är bankrelaterade skulle falla under den. (Det kan här nämnas att de ändringar i lagen 1993:768 om åtgärder mot penningtvätt som trädde i kraft 1 juli -99 lyfte fram och kompenserade de brister som FATF har pekat på.)²⁵

Ingen undersökning av Sverige företogs 1997 eftersom Sverige vid mötet 1996 blivit tillsagt att göra tilläggsrapporter angående de förslag om förbättringar av lagstiftningsskyddet som expertgruppen gav efter 1995 års undersökning. Sverige säger i sin tilläggsrapport som framlades 1997 att man nu ratificerat Europakonventionen och att växlingsbyråer numera omfattas av lagen om penningtvätt. Man säger också att penningtvättskommissionen avslutat sitt arbete och avgett flera lagstiftningsförslag till regeringen. Exempel på dessa förslag är:

- En ny bredare definition av penningtvätt och ett specifikt penningtvättsbrott.
- Att även försäkringsmäklare skall ingå i den krets av företag som måste rapportera misstänkta transaktioner.
- Att personer som flyttar tillgångar som överskrider 50´ SEK in eller ut ur landet skall rapportera detta till skattemyndigheten.
- Att efterge vissa krav på sekretess.

²⁴ se även, Savona Ernesto U, European Money Trails (1999) s. 114

²⁵ jmf. Savona Ernesto U, European Money Trails (1999) s. 113-120 där han tar upp den nuvarande situationen i Sverige.

10.5 Slutsats och egna reflektioner

Penningtvätt är ett fenomen som helt klart involverar länder och territorier både inom och utom den sfär som FATF rör sig i. Då problemet med penningtvätt idag har förts upp på en hög internationell nivå så krävs det en expansion av organisationer av den typ som FATF står för. Möjligheten för

dessa organisationer att arbeta under en gemensam straffprocesslagstiftning skulle också klart främja den internationella kampen mot penningtvätt. Den politiska viljan finns ofta med i kampen mot den organiserade brottsligheten. Skulle detta kunna leda fram till en gemensam lagstiftning typ ”Corpus juris”²⁶ skulle mycket vara vunnit.

11. Den organiserade brottsligheten och penningtvättsproblematiken i Sverige.

Sverige är internationellt sett ett land med relativt låg brottslighet och med inte allt för stora problem med penningtvätt. Dock har man de senaste åren kunnat skönja en trend med ökad narkotikarelaterad brottslighet och med större inslag av grupperingar från de forna öststaterna.

Med tanke på den nära bindningen mellan narkotikarelaterad brottslighet och den avkastning den genererar och penningtvätt är det fullt möjligt att dra försiktiga slutsatser att penningtvätt som fenomen kommer att öka i Sverige. Dock måste man konstatera att Sverige som samhälle är betydligt mer utvecklade och kontrollsyste men mer välutvecklade än majoriteten av världens länder, så större delen av de tillgångar som förväntas genereras på den svenska marknaden kommer med största sannolikhet att lämna landet för att kunna slinka igenom systemet lättare.

Sverige har under det senaste årtiondet gjort ett flertal lagändringar och ratificeringar av internationella konventioner för att öka säkerheten och nivån inom landet. 1991 ändrades strafflagstiftningen i Sverige och Sverige ratificerade Wienkonventionen. Lagändringsarbetet i Sverige har lett till att penningtvättsbrottet har givits en vidare ram och förbrotten som faller inom ramen har utökats så att förutom skattebrott faller alla grövre brott inom denna ram.

11.1 Lagen (1993:768) om åtgärder mot Penningtvätt - PTL

Lagen om åtgärder mot penningtvätt trädde i kraft den 1 januari 1994. Lagstiftningen kom till som ett resultat av den svenska implementeringen av EG-direktivet om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet användes för penningtvätt. PTL har i enlighet med de rekommendationer som lämnades i EG-direktivet givits en generell utformning och kan idag tillämpas på alla typer av transaktioner. Före 1 juli 1999 var lagens tillämpningsområde begränsat på så sätt att den endast kunde tillämpas på penningtvätt som följde på ett brottsligt förvärv. Efter detta datum gäller i överensstämmelse med motsvarande utvidgning av BrB, lagen även med

²⁶ se ”Corpus juris” under 19.1

avseende på sådana transaktioner vari någon gjort sig vinning på tull- eller skattebrott.²⁷ I 1§ 2st PTL definieras penningtvätt:

”Med penningtvätt avses i denna lag sådana åtgärder med avseende på egendom som har förvärvats genom brott, som kan medföra att denna egenskap hos egendomen fördöljs, att den brottslige får möjlighet att undandra sig rättsliga påföljder eller att återskaffandet av egendomen försvåras, samt sådana åtgärder som innefattar förfogande över och förvärv, innehav eller brukande av egendomen.

Med penningtvätt avses även åtgärder med annan egendom än som avses i första stycket, om åtgärderna är ägnade att dölja att någon har berikat sig genom brottslig gärning.

I samband med en omfattande översyn av den svenska penningtvättslagstiftningen kom en stor del av reglerna i PTL att förnyas 1999. Karakteristiskt för alla ändringar inom området är att de sammantaget innebär ett utvidgat tillämpningsområde för lagens regler. En sådan utvidgning motiveras med ett internationellt ökat samarbete på området och en önskan från statsmaktens sida att försöka effektivisera systemet för bekämpning av penningtvätt och samtidigt harmonisera lagstiftningen på ett internationellt plan.

Sverige har med Lag (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt med uppdatering i Lag (1999:162) samt Lag (1999:163) om penningtvätsregister, kommit i god fas med vad övriga FATF länder ställer som krav på enskilda medlemsstater.

12. Svenska Finansinspektionens roll och dess författningssamling FFFS 1999:8

Finansinspektionen i Sverige har som roll att utföra kontroll av den finansiella marknaden i Sverige och att komma med föreskrifter och rekommendationer till marknadens aktörer

Den 10 juni 1999 gav Finansinspektionen ut FFFS 1999:8 med föreskrifter, bestämmelser och rekommendationer till företag som berörs av lag (1993:768).

Föreskrifterna är till för att reglera vilka rutiner företag inom den finansiella sektorn har och vilka rutiner som skall tillämpas för att förhindra att företagens tjänster utnyttjas för penningtvätt, i vilken utsträckning handlingar eller uppgifter som använts vid id-kontrollen skall bevaras och hur utbildningen av de anställda på företagen skall skötas för att förhindra att dessa utnyttjas.

²⁷ Pihl Louise, Penninghäleri ... Examensarbete, Juridiska Fakulteten i Lund (1999) s 20

Kraven på företagens ledning och styrelse är en central fråga och kraven enligt 2 § från finansinspektionen går ut på att ledningen skall fastställa

- besluts- och rapporteringsordning vid handläggning av ärenden där det finns skäl att anta att transaktioner förekommer som utgör penningtvätt.
- uppgifter och ansvar för den centralt funktionsansvarige som enligt dessa föreskrifter skall utses. Enligt 3 § skall företaget utse en person som är ansvarig i penningtvätsfrågor som har det övergripande ansvaret vad gäller kontrollsystem, arbetsrutiner, besluts- och rapporteringsfrågor samt utbildningsprogram. Personen i fråga skall vara en del av företagsledningen.
- rutiner för identitetskontroll av kunder. Då identitetskontroller är obligatoriska enligt 4 § Penningtvättslagen då en kund vill inleda en affärsförbindelse är det viktigt att ha klara rutiner så att företag vet att de är skyldiga att avvisa en kund om en sådan kontroll ej kan genomföras.
- rutiner för hur granskning av transaktioner skall tillgå. Granskning av transaktioner och bedömning om en viss transaktion skäligen kan antas utgöra penningtvätt ställer betydande krav på alla inblandade företag och på hela personalstyrkan som är involverad. Det är därför av yttersta vikt att företag inom den ekonomiska sektorn har god kännedom om sina kunder vad gäller karaktären och omfattningen av företagets mellanhavande med sina kunder.
- rutiner för arkivering av handlingar. Det är av stor vikt att material som härrör sig från ingångna affärsförbindelser bevaras på ett betryggande sätt och under en så lång tidsram att det tillåter eftergranskning. Enligt lag ligger tidsramen på fem år efter det att affärsförbindelsen upphörde, dock ej kortare tid än vad som följer av bestämmelserna i 22 § bokföringslagen (1976:125).
- policy för utbildning av anställda i penningtvätsfrågor. Varje företag skall ha ett fortlöpande utbildningsprogram i penningtvätsfrågor. Alla anställda som handlägger ärenden om penningtvättslagen skall ges en god utbildning. Anställda skall hållas fortlöpande informerade om aktuell utveckling vad gäller regler och tillämpning av dessa.

13. Internationella aktörer

13.1 CFATF- Caribbean Financial Action Task Force²⁸

CFATF har sin bas på Trinidad och Tobago och Cayman Island håller för nuvarande ordförandeskapet i denna organisation som till sin struktur är uppbyggd efter FATF och dess 40 rekommendationer. Utöver detta så har CFATF lagt till ytterligare 19 rekommendationer som skall tillgodose de speciella förhållanden som hör regionen till. (the Aruba 19 Recommendations).

Organisationen har idag ett stort antal medlemmar inom regionen och Canada, Frankrike, Nederländerna, Storbritannien och USA står som finansiärer och utbildare sedan starten av organisationen.

CFATF spelar en viktig roll vid implementeringen och kontrollen av EU's och USA's antipenningtvättsinitiativ för regionen.

13.2 APG- The Asia Pacific Group on Money Laundering²⁹

APG grundades formellt i februari 1997 vid det fjärde "Asia/Pacific Money Laundering symposium" i Bangkok, Thailand. Bildandet av denna organisation har väckt positiva reaktioner från det internationella etablissemangen då penningtvättsproblematiken genom modern teknik har fått en omfattande internationell karaktär.

APG höll sitt första officiella möte i Tokyo i mars 1998 och besöktes av representanter från 25 olika jurisdiktioner och av sju internationella organisationer med FATF i spetsen. Resultatet från detta första möte var ett större dokument som drog upp riktlinjer för effektiv bekämpning av penningtvätt i denna delen av världen. FATF's 40 rekommendationer lades till grund för det program som skall utarbetas av de medlemmar som i kampen mot penningtvätt skall komma att samarbeta.

I oktober 1998 höll APG sitt första arbetsmöte rörande penningtvätt i Wellington, Nya Zeeland, för att där dra upp praktiska riktlinjer och handlingsprogram i kampen mot penningtvätt i regionen. Detta mötet blev ett forum för de olika experter från området som specialiserat sig på denna problematik att på ett effektivt sätt knyta kontakter och utbyta kunskap om penningtvättens olika trender i regionen och hur man effektivt skulle kunna motarbeta dessa. Mötet hade även med sig experter från de olika

²⁸ Lester M. Joseph, *Developments in fighting International Money Laundering* (1999) s. 6-7 och *INCSR* (1997) s. 33-35

²⁹ Lester M. Joseph, *Developments in fighting International Money Laundering* (1999) s. 5-6 och *INCSR* (1997) s. 32-33

skatteparadis som ligger inom regionen, (t.ex. Vanuatu, Cook Islands) för att i samarbete med dem kunna rikta in sig på olika lösningar på problemet.

13.3 INL - The Department of State's Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs

INL har som huvuduppgift att ta fram fungerande handlingsprogram för att effektivt kunna fokusera på en fungerande kamp mot den internationella ekonomiska brottsligheten som penningtvätt utgör en del av. INL har tagit fram ett mångmiljonprogram (1997 \$36,2 miljoner) för utbildning och assistans vid skapande av polisväsende, lagstiftningsarbete och utbildning av bankväsendet i ”nya” uppkomna demokratier. INL har till sitt stöd och som samarbetspartners ett helt spektra av nationella och internationella organisationer som på ett aktivt sätt arbetar mot den allt större ekonomiska brottsligheten Ett par exempel av dessa kan nämnas, Department of Justice (DOJ), delar av Treasury Department t.ex. Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN), the Office of the Comptroller of the Currency (OCC), the Board of Governors of the Federal Reserve (FRB) och ett antal icke statliga organisationer som arbetar mot den ekonomiska brottsligheten.

INL's mål är att försöka föra samman de olika delar av samhället som är berörda och via information och dialog öppna möjligheten till en internationell dialog mellan deltagarna i de olika seminarier och tränings program som INL sponsrar. Detta sätt att via information och kunskap nå ut till och skapa debatt inom berörda stater och organisationer har visat sig mycket framgångsrikt och INL stöttar aktivt den internationella Law Enforcement Academy (ILEA) i Budapest.³⁰

13.4 USCS- Customs Service

The USCS Office of Investigations (Financial Investigations Branch) har liksom INL ett utbrett samarbete och informationsprogram med ett stort antal länder och USCS har utarbetat handlingsprogram för implementering av lagar mot penningtvätt i bl.a. Argentina, Venezuela, Ryssland, Vietnam, Indonesien, Cypern och Jersey. USCS har även ett nära samarbete med ett flertal länder för att i samarbete med dem ta fram formsydda handlingsprogram och utbilda dessa länders deltagare i kampen mot penningtvätt. Ett par av dessa länder som USCS har utfört träningsprogram i är Brasilien, El Salvador och Barbados.³¹

USCS har även ett nära samarbete med ILEA och har där arbetat i seminarieform med utbildning i penningtväfts- och antikorrupsionsprogram för bl.a. tjänstemän från Uzbekistan och Kazakstan

³⁰ INCSR (1997) s. 27

³¹ INCSR (1997) s. 22-23

USCS har även i samarbete med DEA utfört träningsprogram med ansvariga myndigheter och åklagare från Mexiko, Israel, Costa Rica, Ecuador och Bahamas. USCS har även tagit hand om delar av utbildningen av bank, polis och tulltjänstemän från Ryssland.

Då USCS har fått en internationellt stark roll inom kampen mot penningtvätt står ofta organisationen som språkrör för den amerikanska uppfattningen vad gäller ekonomisk brottslighet gentemot andra länder och det är ofta USCS som har ansvaret att informera olika länder om den rådande situationen i världen.

13.5 IRS- Internal Revenue Service

The IRS "Criminal Investigation Division" (IRS-CID) har aktivt spelat en viktig roll i samarbetet och utbildningen av funktionärer från ett stort antal stater. IRS-CID's roll har legat på att utbilda ett stort antal länder bl.a. Mexiko i hanteringen av SARs och CTRs och hur landet bäst skall kunna tillgodogöra sig den information som dessa för med sig. Regionala seminarier har hållits under ledning av IRS-CID bl.a. i Trinidad, Tobago, El Salvador och Brasilien. Den amerikanska skattemyndigheten har under dessa seminarier arbetat med att lyfta fram hotet från penningtvätt och vilka följder detta problem kommer att ge regionen. Syftet med att regionalt lyfta fram problematiken är att de amerikanska myndigheterna på så sätt hoppas att effektivt kunna knyta till sig dessa länder i kampen mot penningtvätt i vilken USA genom sitt ekonomiska centrala läge anser sig ha näst intill världsjurisdiktion.³²

IRS-CID har under ett antal år även genomfört ett antal utbildningar i det forna östblocket bl.a. i St. Petersburg där den lokala skattemyndigheten och skattepolisen har utbildats i undersökningsteknik. Dessa utbildningar har kunnat genomföras tack vare den amerikanska Freedom Support Act (FSA)

IRS-CID har i samarbete med Estland, Lettland och Litauen genomfört utbildning vid Federal Law Enforcement Training Center (FLETC) dessa utbildningar har legat inom ramen för "the Support for Eastern European Democracy Program" (SEED).

13.6 FLETC- Federal Law Enforcement Training Center

Under ledning av IRS har FLETC genomfört ett antal kurser i penningtvättsproblematik och deltagarna bl.a. Thailand, Hongkong, Brasilien, Vene-

³² INCSR (1997) s. 23

zuela, Honduras och Trinidad har utbildats i undersökningstekniker och internationella samarbeten.

13.7 FBI-Federal Bureau of Investigation

FBI har genom årens lopp aktivt deltagit i kampen mot penningtvätt och utbytet av kunskap på det internationella planet. FBI har även de ett aktivt deltagande i undervisningen vid ILEA och har där genomfört en rad utbildningar rörande ekonomisk brottslighet och penningtvätt.

FBI har även i samarbete med myndigheterna i Panama genomfört praktisk utbildning i Panama som redan på utbildningsstadiet ledde till en ökad uppmärksamhet och ett flertal operativa framgångar mot penningtvättstransaktioner

13.8 DEA- Drug Enforcement Administration

DEA International Training Section (TRI) håller ett stort antal seminarier i ämnet penningtvätt och ett stort antal länder har deltagit i dessa genomgångar där DEA i samarbete med ett flertal av de övriga organisationerna aktivt arbetar för att kunna ge en så bred plattform som möjligt för att gynna den internationalisering som ämnet har antagit de senaste åren.

13.9 Secret Service

Amerikanska Secret Service arbetar aktivt med utbildning av polismyndigheter och bankväsenden speciellt inom de forna östeuropeiska staterna där man hjälper till att identifiera de problem som var och en av dessa nationer står inför.

13.10 FINCEN- Financial Crimes Enforcement Network

FinCEN, the Financial Intelligence Unit (FIU) har ett internationellt träningsprogram som de står för vars två huvudkomponenter är att:

- instruera en bred majoritet av amerikanska och utländska intressenter i ämnet penningtvätt och delge dem FinCEN´s mål och medel för att uppnå en lösning på problemet.
- genomföra utbildningar i analysteknik och undervisa i FinCEN´s problemlösning samt informera om andra FIU´s över hela världen.

FinCEN arbetar i nära samarbete med andra länder och andra FIU´s för att på ett effektivt sätt kunna:

- informera utländska intressenter i hur man etablerar varnings-, informations- och straffsystem vid ekonomisk brottslighet.
- komma med rekommendationer om vilka vägar och informationskanaler som effektivast fungerar på ett mellanstatligt plan.
- erbjuda avancerad datahjälp för att tidigt kunna detektera penningtvättsbrott.
- hjälpa till med utvärderingar av nationella och internationella regleringar. FinCEN erbjuder både sina tjänster ute på den internationella arenan och i USA vid deras huvudkontor i Virginia³³

Varje år arbetar FinCEN i nära samarbete med över 150 olika myndighetsorgan och har över 6.800 förfrågningar rörande information som FinCEN väntas ha tillgång till. Sedan starten 1990 har FinCEN lämnat ut över 38.000 analyserade fall som har rört över 100.000 individer på statlig, federal och lokal nivå.

FinCEN använder sig av en öppenhet i sitt arbete som tillåter alla andra myndighetsorgan och organisationer som aktivt arbetar med olika fall av ekonomisk brottslighet och penningtvätt att ta del av den information och det material som FinCEN har tillgång till. Detta "Platform Program" inleddes 1994 och har visat sig enormt effektivt då det ger anställda vid de övriga organisationerna och myndigheterna möjlighet till utbildning, kontorsutrymme vid FinCEN, tillgång till alla databaser etc. Personalen vid dessa "plattformar" är anställda och avlönade av andra federala organisationer och arbetar bara vid FinCEN för att på effektivaste sätt kunna sätta sig in i ett visst specifikt fall som intresserar dem.

FinCEN arbetar mycket med bearbetning av CTRs, se nedan, och via AI- Artificial Intelligence Targeting System kan idag FinCEN på ett effektivt sätt bearbeta och ta del av samtliga miljontals CTRs som är obligatoriska enligt BSA- the Bank Secrecy Act.

Sedan introduktionen av AI 1993 har tekniken använts på över 39 miljoner BSA rapporter och av dessa har över 3,500 potentiella fall av penningtvätt kunnat utredas.

13.11 ICG-Interagency Coordination Group

³³ INCSR (1997) s 25-27

ICG etablerades 1996 och dess mål har varit att fokusera på och dela med sig av information rörande narkotikarelaterad penningtvätt. Målet med ICG är att tillgodose de samarbetsbehov som finns inom området. ICG består av representanter från US. Customs Service, Drug Enforcement Administration, Federal Bureau of Investigation, och the US Postal Inspectors. FinCEN och Department of Justice´s Criminal Division fungerar som rådgivare åt gruppen.

ICG arbetar utifrån FinCEN´s kontor och FinCEN tillhandahåller personal som aktivt bearbetar den information som ICG genererar och som i sin tur kan skeppas vidare ut till de aktiva på fältet. ICG har via sitt samarbete med FinCEN möjlighet att via samarbetsavtal aktivt arbeta mot penningtvätt även i andra länder som t.ex. Colombia, Panama och Mexiko.

13.12 FIU's Financial Intelligence Units och the Egmont group

Under de senaste åtta till tio åren så har FIU's bildats inom en stor mängd stater som små specialiserade enheter som skall ta hand om problemen och samarbetet rörande penningtvättsbrotten inom och utom staten.³⁴

Under de senaste åren har det dock inom ett flertal länder uppstått problem med definitionen FIU och vilken del av den inhemska kontrollapparaten som skall ha denna beteckning. The Egmont group, som kommer att beskrivas nedan, har dragit upp riktlinjer för vad som skall falla inom ramen för en FIU och ett flertal länder har idag gått över till att använda sig av termen FAU- Financial Analysis Unit för att på så sätt definiera och skilja på den rent polisiära delen av undersökningsverksamheten och Egmonts definition på FIU.

En FIU är helt enkelt en statlig enhet som tar hand om information rörande ekonomisk brottslighet och penningtvätt som den sen bearbetar och för vidare till vederbörlig myndighet för att rätt medel skall kunna sättas in i bekämpningen av penningtvätten.

13.13 The Egmont Group

1995 började ett informellt samarbete mellan ett stort antal av FIU's som fick namnet the Egmont Group efter den plats där det första mötet hölls, Egmont-Arenberg Palace i Bryssel.³⁵ Gruppens mål är att agera som forum för FIU's och genom utbyte av information och kunskap underlätta för de egna ländernas bekämpning av penningtvätt. Inom Egmontgruppen har man fokuserat sig på tre huvudområden: juridiska frågor, teknologi och träning/kunskapsutbyte. Vid det stora mötet i Buenos Aires i juni 1998 bestämdes det att ett fjärde huvudområde skall läggas till i listan nämligen nyrekrytering av FIU's. Idag har antalet medverkande FIU's stigit från 14 till 38 stycken

För att främja ett aktivt och säkert utbyte av känslig information så har the Egmont Group skapat "The Egmont Secure Web".³⁶ Denna webbsida tillåter andra FIU's att ta del av information som är av känslig natur och av detta skäl skall vara hemlig. Detta tillåter även de olika FIU's att via ett säkert E-mailsystem kommunicera med varandra utan att obehöriga får ta del av informationen. The Egmont Secure Web togs först i bruk 1997 och har sedan

³⁴ Lester M. Joseph, *Developments in fighting International Money Laundering* (1999) s. 9 och *INCSR* (1997) s. 36-37

³⁵ Lester M. Joseph, *Developments in fighting International Money Laundering* (1999) s. 9

³⁶ *INCSR* (1997) s. 39

dess blivit en klar framgång. Idag är 22 stycken FIU's anslutna till systemet och fler är på gång. Kravet är bara att man uppfyller de krav som finns på säkerhet och utrustning.

13.14 ILEA-International Law Enforcement Academy

ILEA i Budapest har vid ett flertal tillfällen varit värd för utbildningar rörande penningtvätt och internationell ekonomisk brottslighet. Som nämnts ovan har de flesta av de olika intresseorganisationerna deltagit med kunskap för att kunna vidga kunskapen i regionen om penningtvättsproblematiken. Representanter från Ungern, Kroatien, Makedonien, Estland, Lettland och Litauen har vid ett flertal tillfällen deltagit.

14. The Phare Project on Money Laundering

Vad är Phare?

Vad har Phare med penningtvätt att göra?

Phare-programmet är EU's initiativ vilket ger finansiellt stöd till de länder som ligger inom området. Målet är att stärka den demokratiska processen och utvecklingen i regionen. Genom att utöka den demokratiska "familjen" av länder så hoppas EU att uppnå en större ekonomisk stabilitet och kulturell integration.

Inom Phare har ett projekt inletts för att genomdriva lagändringar och andra åtgärder som riktar sig mot penningtvätt - The Phare project on Money Laundering.

Målet för detta projekt är att etablera en fungerande antipenningtvättslagstiftning inom de deltagande länderna i CEEC- Central and Eastern European Countries- och att dessa ligger i linje med internationell standard.

14.1 Lagstiftande och andra åtgärder mot penningtvätt inom CEEC

EU's direktiv mot penningtvätt från 1991 kräver av medlemsländerna att de aktivt arbetar mot penningtvätt. Länder inom CEEC - Bulgarien, Polen, Rumänien, Slovakien och Slovenien Tjeckien, Ungern, har via överenskommelser med EU gått med på att aktivt arbeta inom de ramar som är uppställda av EU och de krav som FATF ställer på sina medlemsländer.

Ur ett internationellt perspektiv så har Phare- projektet många internationella initiativ att luta sig mot som t. ex.

FATF - se ovan. Det är speciellt på tre områden som rekommendationerna gör sig gällande: lagstiftningsarbetet, de finansiella systemens hantering av problemen och internationellt samarbete.

FN. - Wienkonventionen från 1988 förde med sig en rad förslag vad gäller penningtvätt:

- krav på kriminalisering av penningtvätt i relation till pengar som härrörde sig från narkotikahandel.
- internationellt samarbete som underlättar undersökningar över landgränser.
- utlämningsavtal mellan medlemsstaterna.
- principen att banksekretess inte skall stå i vägen för en internationell undersökning rörande penningtvätt.

Europarådet - Europarådets konvention från 1990 kräver kriminalisering av penningtvätt som ett led i all form av kriminell aktivitet.

14.2 En kort överblick av den nuvarande situationen inom Phare staterna³⁷

Albanien:

Ligger efter de andra östeuropeiska länderna i arbetet med att ta sig an penningtvättsproblematiken. Dock definierar Albaniens strafflag penningtvätt och har med det som straffbar gärning.

Bosnien-Herzegovien:

Landet befinner sig i begynnelsestadiet med att få en fungerande lagstiftning och ett fungerande system mot penningtvätt. EU och dess experter har tagit på sig att stötta landet tills dess att ett fungerande system kan uppvisas.

Bulgarien:

Har arbetat fram en penningtvättslagstiftning som trädde i kraft 1996. Lagstiftningen har dock inte integrerats i de existerande lagsamlingarna t.ex. strafflagen. Även om lagen i stora drag överensstämmer med internationella krav så har politikerna ställt sig ogillande och för tillfället arbetar en speciell grupp i samarbete med EU-experterna på området med att ta fram ett nytt förslag till lagstiftning.

Makedonien:

³⁷ Schrickx Joost, "The Phare Project on Money Laundering" 1997, finns i uppdaterad version på internet.

Utredare från EU och Phare-projektet lade i början av 1998 fram en handlingsplan som för in Makedonien i samarbetet och hjälper dem att komma ifatt sina grannar.

Polen:

Från januari 1998 har Polen en ny lagstiftning avseende penningtvätt som har inkorporerats i strafflagen. Den nya lagstiftningen vidgar förbrottsbegreppet och den nya lagstiftningen tillsammans med en ny banklag som just nu förbereds kommer att föra upp Polen på en internationellt acceptabel nivå.

Rumänien:

Har inte ännu någon lagstiftning rörande penningtvätt. Ett första utkast till ny lag bearbetas för tillfället i parlamentet. Parallellt med detta arbetar EU experter på förslaget för att kunna ge en internationell bedömning. Rumänien är i stort behov av att få ta del av material och experthjälp från EU för att kunna genomföra förslaget och möta de krav som ställs på dem.

Slovakien:

Har en lagstiftning på området som till största delen överensstämmer med de krav som ställs på den. Ett fåtal nödvändiga förändringar och förbättringar håller på att utarbetas av en slovakisk arbetsgrupp som tillsammans med experter från EU har att se över bl.a. möjligheten att kunna öppna anonyma konton. Även representanter från Slovakien deltar i projekt som skall leda till ökad kunskap exempelvis det i Luxemburg.

Slovenien:

Sedan en längre tid har Slovenien nått upp till de krav som ställts på dem. Slovenien håller för tillfället på med att förstärka de regler och krav som ställs på den inhemska marknaden. Detta sker i samarbete med experter från EU. De slovenska myndigheter som har att agera mot penningtvätt är efter europeiska mått väl fungerande, speciellt deras FIU som agerar som en del av finansministeriet. Slovenska representanter deltar i Luxemburg projektet och tar även en aktiv roll i att själva stå för den utbildande rollen.

Tjeckien:

Lagarna ligger inom ramen för de internationella kraven. I januari 1997 startade en nationell enhet, Financial Intelligence Unit (FIU), som har som mål att ta sig an finansiella frågor på detta plan. Enheten kommer att ligga under finansministeriet. Tjeckerna behöver specialträning och kunskap för att kunna bekämpa penningtvätt både på en nationell och internationell nivå. Representanter från Tjeckien deltar för närvarande i specialkurser i Luxemburg för att höja sin kompetens.

Ungern:

Penningtvättagstiftningen (Act XXIV, 1994) ligger helt i enlighet med de krav som ställs av det internationella samfundet. Enligt lagen så har ett nationellt FIU skapats. För att kunna delta till fullo i nationella och

internationella utbyten av information håller Ungern på att revidera organisationen och ge den större befogenheter. Även representanter från Ungern deltar i internationella projekt och utbildningar för att höja den nationella kompetensen.

Estland/Lettland/Litauen

Dessa länder är för tillfället inte inkluderade i Phare-projektet. EU har dock de senaste åren direkt och via Phare-projektet tagit sig an problemen i de baltiska staterna och klara framsteg har gjorts i kampen mot penningtvätt.

Estland har idag en arbetsgrupp som arbetat på en strafflag och ekonomiska lagar som tagits fram i samarbete med EU expertis. Ramlagarna på penningtvättsområdet implementerades i oktober 1997.

Den lettiska arbetsgruppen som arbetat på området har förberett ett förslag som ligger mellan det som inrikesministeriet och Nationalbanken föreslagit. Lagförslaget som till stor del bygger på önskemål från EU-expertisen presenterades inför den lettiska riksdagen i början av 1998. Huvudproblemet för de lettiska lagstiftarna har varit var/vem som skall vara ansvarig myndighet vid rapportering av misstänkta transaktioner.

I Litauen har en arbetsgrupp tagit till sig de argument som lämnats när det nya penningtvättslagarna gick ut på ”remiss”. Dessa antogs under 1998.

15. De globala trenderna inom penningtvätt

Ett stort antal generella observationer kan göras vad gäller penningtvätt. Ett faktum, som har tagits upp vid ett flertal tillfällen av FATF är att penningtvätt sett ur ett globalt perspektiv har lett till att nationella gränser har blivit irrelevanta. Penningtvättarna flyttar hela tiden sin verksamhet till länder som vid det aktuella tillfället saknar lagstiftning eller resurser för att kunna bekämpa fenomenet. Ett andra faktum är att de senaste två åren inte tillkommit några nya kända metoder vad gäller penningtvätt utan det är de ”beprövade metoderna” som används vid penningtvätt, t.ex. ”smurfing”. FATF pekar även på trenden att ett allt större antal av penningtvättstransaktioner idag sker utanför den traditionella banksektorn och att de finansinstitut och växlingskontor som ligger utanför ”banksfären” i allt större utsträckning används för att dölja pengarnas ursprung.

FATF ser också en fortsatt ökning i mängden svarta pengar som smugglas ut ur länder med relativt hög säkerhet för att placeras utomlands i mindre nogräknade länder eller i länder där det inte finns resurser att bekämpa penningtvätt. I många länder, speciellt de europeiska, existerar inte någon gränskontroll vad gäller valutasmuggling och det har blivit relativt lätt för den som så önskar att ta med sig större summor pengar till något grannland där möjligheterna att smälta in i det ekonomiska systemet kan vara enklare.

Slutligen kan man se en klar trend där penningtvättarna i allt större utsträckning använder sig av företag som inte ligger inom ramen för den finansiella sektorn, några ex. på detta kan vara advokater, mäklare revisionsbyråer och råvarumäklare. Det är också mycket vanligt att penningtvättarna använder

sig av företag med mycket hög frekvens av import/exporttransaktioner och på så sätt via legitima företag och även skalbolag transfererar pengar och varor till länder med ett rättssystem som gör att risken att falla inom dess jurisdiktion är minimal. Det är också en klar trend att användningen av bulvarer och ”målvakter” har ökat lavinartat, allt för att minska risken för upptäckt.

15.1 On-line Banking

Ett växande problem under de senaste åren har varit den explosionsartade ökningen av finansiella institut som erbjuder bankverksamhet över internet. Detta sker samtidigt som antalet skenbart legitima banker och finansinstitut på nätet ökar med huvudsyfte att på ett effektivt sätt via den nya tekniken dölja penningtvätt och andra mindre lagliga aktiviteter.

Oron inom FATF och övriga organisationer vad gäller Internet är den bristande kontakten med kunden och bristerna i systemet att på ett effektivt sätt kunna kontrollera ursprunget av transaktionerna. Trots de normala säkerhetsrutinerna med personliga koder och säkerhetssystem så har den globala tillgängligheten av internet lett till att kunden utan problem kan sitta var som helst i världen och sköta sina affärer och möjligheten att kringgå systemet via ny teknik och via ”målvakter” ökar hela tiden då bankerna har mycket svårt att verifiera identiteten bakom varje individuellt konto och via varje individuell transaktion.

Enligt den senaste FATF rapporten³⁸ 1999-2000 så har ännu inte experterna på penningtvätt kunnat påvisa en allt för stor aktivitet på internetmarknaden vad gäller penningtvätt. Dock ställer sig experterna frågan om detta beror på avsaknad av större penningtvättsaffärer än så länge eller om tekniken har hunnit före och att man helt enkelt ännu inte lyckats spåra sådana aktiviteter.

FATF har på senare tid etablerat arbetsgrupper som har till uppgift att studera problemet med on-line banking, och komma fram med en arbetsplan på området. Ett antal förslag har redan specificerats och ibland dessa kan nämnas:

- Att regeln ”know your customer” är lika viktig inom internetsidan och att en klar identifiering av kunden skall finnas så att möjligheten till anonyma konton inte medges.
- Etablera kontroll möjligheter så att finansinstituten har möjlighet att under hela affärssamarbetet mellan kund-bank ha kännedom om kundens identitet.

³⁸ FATF-XI s. 2, 12-14. Rapporten har fokuserats på internet-bankernas tjänster då detta ”ligger i tiden” som ett av de växande problemen.

- Att arbeta för en internationell likriktning och internationella standard vad gäller jurisdiktion.
- Via ny teknik och via ett internationellt samarbete samköra program som möjliggör att misstänkta transaktioner upptäcks.
- Införande av begränsningar i antalet transaktioner och summor som transfereras över nätet
- Begränsa on-line transaktioner till sådana konton där kunden vid initialtransaktionen varit tvungen att uppvisa traditionell identifikation t.ex. vid bank.
- Införa licenser till finansinstitut som erbjuder sina tjänster på nätet, och kräva att de har licens för varje enskild jurisdiktion de vill arbeta inom.
- Att låta oberoende kontrollorgan utföra kontrollen av dessa banker så att möjligheten till mutor, korruption och beroendeställning undviks.

FATF ser det som viktigt att medlemsländerna utbildar och informerar om den nya tekniken och att experter på området tillsätts för att på förhand kunna ”stämna i bäcken” vad gäller dessa transaktioner.

16. Penningtvättstrenden i USA

USA tillhör de länder som har de svåraste problemen med penningtvätt och den problematik som detta medför. Detta hänger samman med den komplexitet och det stabila ekonomiska system som idag speglar det amerikanska finanssamhället. Trenderna i USA som har identifierats av de amerikanska myndigheterna vad gäller penningtvätt pekar på att de traditionella metoderna som smuggling, smurfing och valutaväxling fortfarande är de oftast använda metoderna. Uppdelning av en klumpsumma i tillräckligt små enheter är fortfarande det vanligaste sättet. Dock kan noteras att den hårdnande kontrollen som de amerikanska bankerna har infört har lett till att summorna som penningtvättarna använder sig av för att slippa fastna i redovisnings nätet (CTRs) på det senaste åren har sjunkit från \$10,000 till \$3,000

16.1 Det amerikanska redovisningssystemet med CTRs och SARs

Sedan ett antal år tillbaka är de amerikanska finansinstitutet tvingade att redogöra för större transaktioner i ”currency transaction reports” (CTRs) då

transaktionen överstigit \$10,000. Sedan 1996 har finansinstituten även varit tvingade att anmäla misstänkta transaktioner i "suspicious activity reports" (SARs).

16.1.1 På vilket sätt är CTRs och SARs användbara?³⁹

16.1.1.1 CTR's

CTR's och SAR's har två olika inriktningar och mål i kampen mot penningtvätten. CTR's uppgift är att hålla koll på det stora antal transaktioner som varje dag går genom det amerikanska systemet. CTR's tillsammans med (ACMIR) vilket är det formulär som enligt lag skall fyllas i vad gäller alla transaktioner in och ut ur USA som överstiger motsvarande CTR's belopp och (a8300) som anger rapport skyldighet för export/import företag och advokater vid motsvarande belopp, skall knyta samman transaktionerna och lämna ett synligt spår så att transaktioner som annars skulle förbli osynliga lyftes fram i rampljuset.

En del kritiker menar att det idag, då de ekonomiska hjulen snurrar fortare än någonsin, blir en för stor samling icke lästa CTR's som enbart har kostat samhället pengar att samla in och bearbeta. Förespråkarna för denna hårda samhällskontroll menar att CTR's spelar en vital roll i de undersökningar som företas på området. All information läggs in i en stor databas som ger möjlighet att på ett effektivt sätt både kontrollera enskilda personer och se mönster i ett företags eller en privatpersons ekonomiska förehavanden. CTR's största roll är dock att verka avskräckande och tvinga fram en situation där penningtvättarna får en allt för kringkuren marknad att arbeta på för att den skall verka attraktiv.

För att undvika CTR's har ett flertal av de kriminella organisationerna tvingats att omstrukturera sina ekonomiska transaktioner och ta till mindre effektiva metoder för att omvandla pengarna, en av dessa är smurfing. (se ovan). Målet med CTR's och övriga fall då rapporteringsskyldighet föreligger är att tvinga de kriminella organisationerna att agera misstänkt och med "bakbundna händer".

³⁹ Uppgifterna är delvis hämtade från IRS. hemsida, samt från en artikel under moneylaundering.com "CTR's and SAR's Why Do We Need Them Both?" (författare okänd) www.moneylaundering.com/free_docs/ALM-470.htm (1999-05-27) samt från Crawford Dennis, Money Laundering - Whose Business is it?(1998)

16.1.1.2 SARs

CTRs mål är att tvinga de kriminella att agera så att de lämnar spår som kan följas av de myndigheter som gemensamt skall arbeta mot spridandet av penningtvätt. SARs är som förkortningen står för en vidareutveckling av kampen på så sätt att nu ställs det krav på att blotta misstanken om brott skall leda till att en rapport görs. Detta i kombination med övriga instrument som står till myndigheternas förfogande skall leda till upptäckt av illegal verksamhet.

Myndighetens tanke är att SARs skall vara det instrument som väcker den uppmärksamhet som avslöjar olaglig verksamhet. Från 1996 då lagen om SARs togs i bruk och fram till idag har ett flertal utvidgningar av ansvarsområdet gjorts och FinCEN - Financial Crimes Enforcement Network har bl.a. 1998 lagt fram regler för kasino och spelhallar där "ribban" för transaktionerna har sänkts till \$3,000. Kasinos i USA omsatte 1996 över \$480 miljarder och med tanke på de ofantliga möjligheter till penningtvätt detta leder till så har de amerikanska myndigheterna aktivt börjat införa hårdare kontroller.

Systemet med SARs har genom modern teknik öppnat möjligheten för över dussinet amerikanska myndigheter att samtidigt kunna ta del av den information som lämnats in. Det har visat sig att över 40% av alla SARs som lämnats in har rört misstanke om penningtvätt och tack vare striktare lagar gentemot personalen vid de olika finansinstituten, bankerna, kasinos etc. så har detta blivit ett effektivt vapen i kampen mot penningtvätt.

De amerikanska myndigheterna har via SARs kommit en ny typ av penningtvättsförfarande på spåren som koncentreras till ATMs (automated teller machines) där insättningar sker av en stor mängd belopp som ligger under de av myndigheterna fastställda beloppet för kontroll vid ett och samma tillfälle och som sedan tas ut via ATMs i länder med högre risk för narkotikarelaterad brottslighet och penningtvätt. Denna metod tillåter brottslingarna att via den moderna tekniken transferera stora belopp över hela världen utan att säkerhets nätet alltid hinner vecklas ut.

17. INCSR- International Narcotics Control Strategy Report. The Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs. U.S. Department of State

Varje år träffas de olika ansvariga enheterna som aktivt arbetar i kampen mot penningtvätt för att dra upp riktlinjer för framtiden och för att utvärdera mer än 200 olika länder och territoriers status i kampen mot penningtvätt. Varje lands rättssystem och dess sårbarhet vad gäller penningtvätt utvärderas i kombination med de styrandes effektivitet och vilja att agera i denna kamp.

1998-99 prioriterade INCSR över 150 olika länder och klassificerade dessa utifrån ett nytt system som innehöll tre olika kategorier:⁴⁰

Countries of Primary Concern (1)

Countries of Concern (2)

Other Countries Monitored (3)

De faktorer som INCSR arbetar med för att kunna kategorisera de olika länderna är faktorer som indikerar:

- Om landets lagstiftning är sårbar för penningtvätt och inte är tillräckligt utvecklad för att klara av problemen.
- Penningtvättssituationen i det specifika landet och hur utbredd de typiska penningtvätsrelaterade brotten är t.ex. narkotikahandel, och förekomsten av maffia.
- Om landets penningtvätt är ett ”internt” problem eller om det är ett problem med internationella förgreningar.
- Om penningtvätten i landet påverkar amerikanska intressen.
- Om landet har handlat på ett effektivt sätt i kampen mot penningtvätt
- Huruvida landet har problem med att behålla pengarna inom landet och lagstiftningen gällande ”offshore banks” och skatteparadis.
- Landets villighet att samarbeta på ett internationellt plan.

De olika länderna skall även klara av att komma igenom det finmaskiga nät som INCSR har för att finkontrollera landets kapacitet på området. Ett antal kriterier har satts upp för att kunna dra upp riktlinjerna för kontrollerna.

- Brister i kriminaliseringen av penningtvätt som härstammar från grov brottslighet.
- För strikta banksekretesslagar som försvårar för myndigheten att på ett effektivt sätt få kontroll på situationen.
- Brister i kraven på marknadens aktörer att de skall tillämpa ”know your client” och att bankväsendet tillåter anonyma konton.

⁴⁰ INCSR (1997) Country Reports s. 45 ff.

- Brister i redovisningskravet vad gäller kontoägare och mottagare av ekonomiska transaktioner.
- Brister i kontrollen av ekonomiska transaktioner mellan det egna landet och annan stat.
- Brister i kontrollen och rapporteringen av större transaktioner
- Brister i kraven på att hålla bokföring tillgänglig en viss tid.
- Inget krav på marknadens aktörer att informera om större transaktioner och misstänkta ekonomiska förehavanden, motsvarande SARs och CTRs
- Väl etablerade finanssystem som inte faller under det normala banksystemen, speciellt där brister i kontrollen är stor.
- Ett mönster i landet av utbredd skalbolagsverksamhet.
- Brister i rapporteringssystemen, och avsaknad av FIU's
- Landets bankers förmåga att leva upp till de banknormer som Världsbanken har tagit fasta på.
- Tillgången av "offshore banks" eller om landet klassas som skatteparadis.
- Brister i de juridiska möjligheterna till frysning och konfiskering av tillgångar.
- Brister i narkotika- och penningtvättsbekämpningen.
- Länder med speciella frihandelszoner där den statliga kontrollen är svag.
- Förekomst av korruption och en "låt gå" -attityd gentemot företag och banker.
- Länder som accepterar amerikanska dollar lika mycket som sin egen valuta, eller i vissa fall hellre än den egna.
- Länder med en väl utvecklad marknad av ädelstenar och ädelmetaller.
- Länder med väl utvecklade parallella eller svarta ekonomier.

18. Analys av situationen i Central- och Östeuropa

Länderna i Central- och Östeuropa har kommit att vara högt prioriterade av samtliga organisationer på området som arbetar med att kartlägga spridningen av den organiserade ekonomiska brottsligheten. I och med att centralmaktens styrning av området kollapsade och skapandet av ett antal nya stater har tagit fart är infrastrukturen i dessa länder fortfarande så svag att det med lätthet går att utnyttja de hål i systemet som ännu ej är tilltäppta.

De central- och östeuropeiska länderna har dock efter påtryckningar från västvärlden dock börjat att visa framsteg i kampen mot penningtvätt. Det kan nämnas att Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen och Rumänien har genomfört ett lagstiftningsarbete som aktivt visat att de är införstådda med problematiken. Lettland och Litauen har idag väl fungerande FIU's och Polen aktiverade sin FIU 1999.

Trots att antal interna lagstiftningsproblem har Ryssland nyligen antagit en ny strafflag där penningtvätt har blivit kriminaliserat. Ukraina har nyligen via lagstiftning gjort sig av med anonyma konton och landet är snart redo att anta en ny lagstiftning som gör penningtvätt olagligt. Det kan dock noteras att de flesta staterna fortfarande p.g.a. kunskapsbrist och brist i ekonomiska förutsättningar har en lång väg kvar innan målet är nått.

18.1 *Analys av de olika länderna med utgångs punkt i INCSR's bedömning*⁴¹

Countries of Primary Concern (1)

Countries of Concern (2)

Other Countries Monitored (3)

Albanien (2)

I och med kollapsen av Albaniens ekonomiska system och bankväsende 1997, i samband med att landets befolkning lurats till att satsa sina besparingar på pyramidspel, så är landet idag mycket instabilt sett ur ekonomisk synvinkel. Albanska medborgare bosatta i Italien, Jugoslavien och Makedonien tog med sig pyramidspelen till dessa länder och råkade ut för samma förluster som albaner på hemmaplan. En av Makedoniens större banker kollapsade på grund av investeringar i albanska pyramidspel.

Italienska polisen har sedan dess utrett maffians inblandning i pyramidskandalen och har lyckats få fram klara indikationer på att maffian använt sig av

⁴¹ INCSR (1997) Country Reports s. 45 ff.

pyramidspelen för att tvätta pengar som härrör sig från narkotikahandel, tobaks-, vapen- och människosmuggling.

Albanien står inför en mängd problem rörande den internationella ekonomiska brottsligheten och penningtvätten. Den organiserade brottsligheten är idag väletablerad och välfinansierad och har enligt internationella bedömare starka kontakter och ett väl utvecklat kontaktnät med både ryska och italienska brottsorganisationer. Albanien har krävt att landet skall genomgå en radikal förändring vad gäller rättsväsendet och lagstiftningsarbetet då hela det juridiska etablissemanget är påverkat av korruption och är styrt av den organiserade brottsligheten. Artikel 287 i den albanska strafflagen kriminaliserar alla former av penningtvätt och ger myndigheterna möjlighet att konfiskera alla tillgångar som bevisats komma från ekonomiska brott. Denna lag har dock ingen verkan då viljan och styrkan att efterleva lagen inte finns inom rättssystemet.

Albanien har dock lovat att börja ta itu med korruptionen inom landets politiska och ekonomiska system och den albanska riksbanken har börjat se över möjligheterna att försvåra för den organiserade brottsligheten att använda sig av landets banker för att tvätta pengar. Osäkerheten ute bland folket är dock stor då landets bankväsende som till största delen är statligt inte kan uppvisa den stabilitet som krävs för att folk skall våga investera sina besparingar igen.

Full stabilitet inom det albanska finansväsendet kommer att kräva långtgående förändringar inom det politiska och juridiska etablissemanget och Albanien kommer att behöva stärka landets infrastruktur så att utländska investeringar och utländsk hjälp kan komma på tal.

Armenien (3)

Armeniens banksystem är relativt utvecklat och detta gör att landets ekonomi till stor del är baserad på kontanta transaktioner.

Landets politiska system har inte tagit sig an penningtvättsproblematiken och penningtvätt är inte kriminaliserat under armensk lag. Dock gör landets svaga infrastruktur och dess svaga ekonomi det relativt ointressant för den organiserade brottsligheten och penningtvätt förekommer inte i någon större omfattning.

Azerbajjan (3)

Ett svagt rättssystem och utbredd korruption har gjort landet intressant för den organiserade brottsligheten att utnyttja vid penningtvätt och annan ekonomisk brottslighet.

Azerbajdžans läge och struktur gör det mycket intressant för kriminella i regionen att utnyttja det som transitland för narkotika, människosmuggling och andra illegala aktiviteter. Risken för att landet skall användas för penningtvätt bedöms hög då landet har stora naturtillgångar och en väletablerad organiserad brottslighet

Bulgarien (2)

Den utbredda korruptionen och den ökande organiserade brottsligheten inom de flesta samhällssektorerna pekar på att Bulgarien är ett land med utbredda penningtvätsaktiviteter. Under ett nationellt säkerhetsmöte 1997, där landets högsta politiskt ansvariga tillsammans med landets säkerhetstjänst deltog, angavs den organiserade brottsligheten med penningtvätt och korruption som det primära samhällsproblemet. Dessa faktorer ansågs utgöra det största inhemska hotet mot den nationella säkerheten.

Handel med stulna bilar och piratkopiering av ljud- och datamaterial har de senaste åren blivit en lukrativ näring som genererar stora summor pengar som sen förs in i det bulgariska samhället. 1996 kollapsade det bulgariska bankväsendet. Osäkra spekulationer och penningtvätt anges som två bidragande faktorer till systemets fall. Även om regleringen efter 1996 har förbättrats så finns det än idag påtagliga brister i det bulgariska systemet och landet står än idag utan en effektiv penningtvättslagstiftning och bankväsendet liksom de privata finansinstituten utnyttjas fortfarande i hög utsträckning till penningtvätt.

Bulgariens lagstiftning på området, som antogs den 29 maj 1996, har ännu inte visat sig effektiv i kampen mot penningtvätt då stora delar av penningtvättsbrotten fortfarande inte är kriminaliserade. Lagstiftaren har enbart riktat in sig på informationsskyldigheten och skyldigheten att hålla sig med bokföring. Dock har den politiska viljan vaknat och ny lagstiftning på området håller på att arbetas fram. Inrikesministern har sedan 1996 inrättat en speciell avdelning inom departementet som skall specialisera sig på området. Denna avdelning har dock ej kunnat arbeta effektivt då de ej har haft adekvat lagstiftning att kunna luta sig mot.

1997 begärde Bulgarien stöd från USA för att på ett effektivare sätt kunna arbeta i kampen mot penningtvätt. Bulgarien har idag börjat angripa problemen. Dock kommer det att krävas omfattande stöd från västvärlden för att detta skall kunna genomföras.

Kroatien (3)

Skattestrukturen i Kroatien och det faktum att landet inte kan räknas som något finansiellt centra gör att penningtvätt inte räknas som ett stort problem

inom landet. Kroatien har 1997 genomfört en lagändring på området och kan landet trots viss oro i regionen bygga upp en starkare infrastruktur så hoppas man på att detta skall ha en avskräckande verkan på den organiserade brottsligheten.

Tjeckien (2)

Ekonomisk brottslighet och penningtvätt är idag ett stort problem i Tjeckien. Närvaron av utländska och inhemska grupperingar inom den ekonomiska brottsligheten tillhandahåller en jämn ström av pengar som behöver tvättas. Sedan 1997 har Tjeckiens ekonomi och finansmarknad skakats av en mängd skandaler som belyser magnituden av penningtvättsproblematiken i landet. Den lokala aktiemarknaden har skakats och skadats av en mängd insideraffärer och aktiespararnas rättigheter har inte alltid tillgodosetts. Tillgångar i landets investeringsfonder har ”mjölkats” av grupperingar som har haft tillgång till dessa och miljoner aktiesparare har lurats eller förts bakom ljuset av dessa krafter. Ett stort antal banktjänstemän vid landets största banker har arresterats och anklagats för en rad olika ekonomiska brott inklusive penningtvätt. 1997 skapades det en koordinationsgrupp i Tjeckien som hade till uppgift att på ett effektivt sätt fläta samman de olika motdrag som samhället tog till för att kunna bekämpa den ökande ekonomiska brottsligheten. Tjeckiens regering har meddelat att kampen mot den ekonomiska brottsligheten och korruptionen skall ha högsta prioritet inom landet.

Korruption har länge varit ett stort problem i Tjeckien liksom i hela det gamla östblocket. 1997 var chefen för den nationella delen av Interpol tvungen att avgå till följd av sitt samarbete och sina kontakter med den organiserade brottsligheten. Därefter har en mängd höga tjänstemän tvingats att avgå till följd av korruption och samarbete med den organiserade brottsligheten. En av dessa var chefen för den tjeckiska ”Financial Analysis Unit” vid finansdepartementet. Båda dessa organisationer spelar en avgörande roll i kampen mot penningtvätt. Därför har dessa skandaler allvarligt skadat landet och dess anseende internationellt.

Trots problemen inom den finansiella och allmänna sektorn, som ofta är en direkt följd av övergången från kommunism till demokrati och marknadsekonomi, så har Tjeckien börjat visa att de har för avsikt att bekämpa penningtvätt och viljan att bli en värdig medlem på den internationella arenan och inom EU driver Tjeckien till att med kraft slå tillbaka mot den organiserade brottsligheten.

Tjeckien har sedan ett antal år tillbaka ett aktivt internationellt samarbete med bl.a. USA och den tjeckiska FAU arbetar som landets FIU och har som det delaktighet i the Egmont Group.

Estland (3)

Estland har sedan demokratiseringsprocessen kommit igång uppvisat en för regionen relativt stadig ekonomi som för den organiserade brottsligheten har visat sig intressant. Majoriteten av det olagliga penningflödet kan härledas till varusmuggling in i landet och från skatteflykt. Estland har dock allt mer börjat att användas som transitland vid narkotikasmuggling och detta har lett till att Estland i samarbete med EU's Phare Project (se ovan) arbetat fram en handlingsplan för att kunna föra kampen mot penningtvätt på ett effektivt sätt då inkomster från narkotikahandeln alltså ligger högst vad gäller pengaflöde.

Georgien (3)

Penningtvätt av utländskt kapital räknas inte som ett stort problem i Georgien då den nationella banksektorn inte är utvecklad och då landet till en stor del är baserat på en ekonomi som är "kontantbaserad". Dock är det känt att organiserad brottslighet i Georgien använder sig av Östeuropa för penningtvätt av de inkomster som kan härledas till kriminella aktiviteter utanför Georgiens gränser. På den inhemska marknaden är det främst finanser som kan härledas från smuggling av alkohol och tobak som ligger till grund för den del av penningtvätt som existerar. På regeringsnivå har penningtvätt först på senare år skapat debatt och regeringen har lagt fram en plan på hur den existerande organiserade brottsligheten och penningtvätten skall bekämpas. Landet har dock en lång väg kvar innan det når upp till internationell standard.

Ungern (2)

Ungern har länge ansetts som ett av de mer aktiva länderna vad gäller organiserad brottslighet och penningtvätt. Ungerska politiker har beskrivit Ungern som den "vägkorsning" i Europa där en stor del av den organiserade brottsligheten och medföljande behov av penningtvätt strålar samman. Enligt inrikesministern så är penningtvätt att anse som ett stort problem inom en stor mängd branscher bl.a. restaurang, nöjes- och detaljhandeln. Finansanalytiker beräknar att 30% av Ungerns BNP ligger inom den svarta sektorn och detta är till stor del den utbredda organiserade brottslighetens fel. Utländska grupperingar, då speciellt från forna Sovjet, är aktiva inom Ungern och tvättar stora delar av sina inkomster inom landets bank- och näringsväsende.

Sedan 1997 har Ungern arbetat aktivt och i samarbete med olika internationella organisationer och USA för att aktivt kunna bekämpa penningtvätt och den organiserade brottsligheten. Sedan maj 1997 har hundratals personer och företag hamnat under utredning för misstänkta brott och ett samarbete har utvecklats inom landets olika berörda myndigheter för att på ett så

effektivt sätt som möjligt ta sig an problemet. I september 1997 hade Ungern sitt första penningtvättsfall som drogs inför domstol. En ungersk firma, en lettländsk bank och ryska privatpersoner stod misstänkta för att ha tvättat pengar som kommit in i landet från Ryssland. Efter detta inledande fall har Ungern aktivt arbetat på att effektivisera rättssystemet och landets penningtvättslagstiftning

Den 6 november 1997 skrev Ungern under Europakonventionen rörande penningtvätt och landet har sedan dess omstrukturerat stora delar av polisen och övriga organisationer så att kampen mot penningtvätten kan effektiviseras. Ungerns FIU (ORFK) deltar numera i samarbetet med the Egmont Group.

Kazakhstan (3)

Penningtvätt och övrig ekonomisk brottslighet utgör ett allt större problem i det kazakhstanska samhället. Intäkter från narkotika smuggling, vapen-smuggling och handel med radioaktivt material har ökat markant och dessa måste föras in i samhället på ett effektivt sätt. Narkotikasmugglingen är den del som utgör störst problematik då landet ligger mycket strategiskt beläget med Asien och Ryssland nära inpå och då den organiserade brottsligheten i detta område är mycket välorganiserad och fritt arbetande över de nationella gränserna. Den organiserade brottslighetens metoder blir allt mer sofistikerade och korrruptionen inom den polisiära och politiska delen av samhället är alltså mycket utbredd. Landets gränser är helt ”öppna” då tullen har mycket lite resurser och möjligheter att på ett effektivt sätt ta sig an problemen.

Exploateringen av landets naturresurser har på de senaste åren utvecklats till en hel ”industri” och målet för de flesta av företagen och de brottslingar som är involverade tycks vara att på kortast tid möjligt ”mjölka” ut så stora vinster som de kan. Inom landets finansiella sektorer är problemen av liknande art. Korrruption och organiserade brottsyndikat styr stora delar av både den privata och den statliga delen av systemet. Den utbredda korrruptionen inom landets bankväsende har lett till att det varje dag skeppas ut stora mängder pengar på den internationella arenan som där kan investeras och återanvändas av den organiserade brottsligheten.

Korrruption inom den offentliga sektorn har lett till ett antal omorganiseringar de senaste åren och den som haft den ledande rollen inom kampen mot penningtvätt, ”the State Investigation Committee”, fick läggas ner 1997 för att korrruptionen var allt för utbredd inom den. Sedan dess har dess befogenheter och skyldigheter att utreda problemen förts över till den nationella säkerhetskommittén, the National Security Committee. Denna har sedan 1998 arbetat fram ny lagstiftning och nya metoder för att på ett effektivare sätt arbeta mot den organiserade brottsligheten och 1998 godkändes en ny lagstiftning i landet som kriminaliserade penningtvätt och

därtill relaterad brottslighet. Landet har på senare år aktivt sökt hjälp utifrån för att kunna ta sig an problemen och försöka bekämpa brottsligheten.

Lettland (3)

Penningtvättsproblematiken i Lettland är utbredd, och den nära kopplingen till den organiserade brottsligheten som sitter på en geografisk "språngbräda" till övriga Europa där den styr utförelsen av bl.a. narkotika som strömmar in i landet österifrån leder till att det hela tiden är stora illegala summor i omlopp. Det svaga bankväsendet och bristerna i landets kontrollväsende har lett till att landets politiska etablissemang har börjat ta sig an problemen. Den 18 december 1997 antog det lettiska parlamentet en första penningtvättslagstiftning där identifikation av "kunden" och "know your customer" principen var centrala. De finansiella institutionerna fick även kravet på sig att rapportera alla misstänkta aktiviteter som kunde härröra från de kriminella aktiviteter som lagen tar upp. Lagstiftaren kom i samband med detta att utöka den lista av förbrott som var av särskilt stor vikt med narkotikarelaterade brott, rån, smuggling, kidnappning och skenkonkurser.

Lettland är i behov av att vidareutveckla landets penningtvättslagstiftning och inkorporera den i landets strafflagstiftning.

Litauen (3)

Litauen har efter Sovjetunionens fall fått uppleva en rad problem med att stabilisera den inhemska ekonomin och den organiserade brottslighet, korruption och penningtvätt som har fått styra landet. Det inhemska bankväsendet har under ett flertal år kantats av skandaler som kan sättas i direkt samband med organiserad brottslighet och penningtvätt och befolkningens tro på systemet är svagt.

Litauens gränser mot omvärlden är i realiteten helt "öppna" för narkotika-smuggling, handel med stulna bilar och människosmuggling etc. De polska myndigheterna betecknar sin gräns mot Litauen som en speciell högriskzon och tvingas att lägga ner stora resurser på att förhindra vidare smuggling in i Polen. Majoriteten av all smuggling in och ut ur Litauen kontrolleras av den väl organiserade brottsligheten som har växt sig stark under det senaste årtiondet. Penningtvätt av de tillgångar som ackumulerats genom ovan nämnda aktiviteter sker relativt lätt inom det litauiska bankväsendet och inom landets övriga finansiella institutioner. Landets stora privatiseringsprocess som följer i spåret efter kommunismens fall har lett till en stor möjlighet att "plöja" ner stora summor pengar i land och fastighetsköp och på så sätt ge dem en legitim stämpel.

Korruptionen inom landet är utbredd och 1997 tvingades landets högsta åklagare att avgå efter pågående korruptionsskandaler och oförmåga att komma tillrätta med problemet. Polisledningen i landet har sedan dess kommit med bevis på fortgående korruption inom det litauiska parlamentet och inom den egna kåren, men har på grund av dessa korrumpierade politiker inte kunnat handla då ny penningtvättslagstiftning inte kunnat genomföras.

Polen (2)

Ekonomisk brottslighet och penningtvätt anses vara ett stort problem i Polen idag och lättheten att genomföra penningtvätt via någon av landets banker och andra finansiella institut har lett till att Polens nationalbank beräknar att över 2 miljarder USD. årligen görs "lagliga". Merparten av dessa tillgångar härrör sig från skattebrott, smuggling och narkotikarelaterad brottslighet.

1997 gjorde inrikesministeriet en bedömning av omfattningen av den organiserade brottsligheten och man kom fram till att det fanns i storleksordningen 100 olika grupperingar av organiserad brottslighet och att de hade en omsättning på hundratals miljoner USD. Det polska polis- och rättsväsendet är övertygade om att den organiserade brottsligheten med sin ekonomiska bas har möjligheten att anlita de bästa advokaterna, muta sig in hos en stor del av politikerna och få vilka dokument som helst att anta den lydelse som gagnar dem. Friheten inom Polen att fortsätta med dessa illegala aktiviteter är stor och enligt olika rapporter så annonserar kriminella organisationer till och med om sina tjänster i tidningen för att på så sätt attrahera kunder.

Polen har dock på senare tid försökt att komma tillrätta med penningtvättsproblematiken, och 1997 etablerades den första gemensamma aktionsgruppen bestående av representanter från polisen, åklagarmyndigheten, tullen och skattemyndigheten. Dessa myndigheter skall tillsammans försöka komma tillrätta med problemen inom landets olika finansiella sektorer. 1997 antogs även en ny banklag i Polen som har som syfte att förhindra penningtvätt. Lagen kräver att bankerna bokför alla transaktioner som ligger över en viss fastställd nivå och att alla transaktioner av misstänkt natur rapporteras till åklagare. Lagen kräver även att alla tillgångar som används vid nyetablering av banker redovisas så att det kan bevisas att tillgångarna inte härrör sig från penningtvätt och från den organiserade brottsligheten. Polen har också reviderat sin strafflagstiftning och sen 1998 infört strängare straff och klarare regler vad gäller penningtvätt. På senare år har den polska nationalbanken dragit tillbaka ett antal tillstånd att bedriva bankväsende då dessa banker har befunnits skyldiga till penningtvätt och då de samarbetat med den organiserade brottsligheten.

FBI öppnade 1997 upp ett kontor i Warszawa för att på ett effektivt sätt kunna samarbeta med de polska myndigheterna vad gäller utredningar och informationsutbyte. Polska myndigheter med representanter från justitiedepartementet, finansdepartementet och nationalbanken har sedan 1997 haft ett långtgående samarbete med amerikanska myndigheter och vid ett flertal tillfällen varit över i USA för att på ett effektivt sätt få den polska lagstiftningen att komma i linje med FATF's rekommendationer och för att på så sätt komma närmare Europa och EU.

Rumänien (2)

Penningtvätt har under senare år blivit ett allt större och växande problem i Rumänien. Eftersom Rumänien intar en geografiskt sett central position så har landet blivit en viktig bricka i den organiserade brottslighetens spel. Narkotika-, vapen- och människosmuggling samt smuggling av radioaktivt material har blivit vardagsmat för den rumänska tullen och på det nationella planet så ligger skatteflykt, prostitution och bilstölder i topp vad gäller pengar som är i behov av att föras in i den vita sfären. Inkomsterna från dessa aktiviteter och brott tvättas numera till stor del inom landet genom banker, kasinon och givetvis till en viss del via "offshore zones and banks". Den rumänska säkerhetspolisen har de senaste åren gjort bedömningen att den inhemska organiserade brottsligheten samt den internationella organiserade brottsligheten som använder Rumänien som transitland utgör de två största hoten mot den nationella säkerheten.

De rumänska myndigheterna har på senare år aktivt börjat arbeta mot den organiserade brottsligheten och mot penningtvätten som sker inom landet. Genom ett utökat internationellt samarbete med främst USA och FATF länderna hoppas landet att man på ett effektivt sätt skall kunna komma tillrätta med problemen.

Slovenien (3)

Penningtvätt är ett växande problem i Slovenien och likt de flesta länderna i regionen används landet som transitland för varor som ligger inom den organiserade brottslighetens sfär. Speciellt för landet är mängden av etniskt uppbyggda organisationer som sysslar med brott och en stor mängd av transitbrotten utförs av grupperingar från den forna republiken Jugoslavien. På den mer internationella arenan syns organiserade grupper från Italien, Ryssland och från ett flertal av de andra nyligen självständiga staterna, speciellt från Georgien.

Slovenien var ett av de första länderna som efter självständigheten aktivt införde penningtvättslagstiftning och som införde en FIU, the Office for Money Laundering Prevention (OMLP). Slovenien har ett internationellt välfungerande nätverk och samarbetet mellan Slovenien och övriga stater, däribland USA, är väl utvecklat. OMLP har varit framgångsrika på att bekämpa penningtvätten inom landet och Slovenien arbetar själv med att hjälpa grannländerna -däribland Kroatien- med att utveckla ett eget handlingsprogram.

Vitryssland (3)

Vitryssland har blivit ett transitland för svarta pengar som strömmar igenom landet från Ryssland och NIS. Dock är det inte det utländska kapitalet som i dagens läge utgör det största hotet utan det är det kapital som har genererats inom landet av den allt mer väletablerade organiserade brottsligheten som idag ställer till problem. Den organiserade brottsligheten har de senaste åren byggt upp ett nätverk där de utan större problem kan generera stora summor genom narkotika-, vapen-, och människohandel. Även handeln med radioaktivt material har idag fått stora proportioner.

1997 började landet att aktivt försöka bekämpa den organiserade brottsligheten och en mängd lagar antogs av landets styrande. Dessa lagar fick uppbackning av att landets president aktivt beordrade en intensifiering av kampen mot den organiserade brottsligheten och då även penningtvätt. Kravet sträckte sig också till att ny lagstiftning på området skulle arbetas fram.

19. Avslutande kommentarer: Tankar, mål och de framtidsvisioner som finns internationellt rörande penningtvätt.

Penningtvätt är ett fenomen som involverar alla länder och som på kort tid blivit ett allt större problem. Antipenningtvättslagstiftning har de senaste åren hjälpt FATF och övriga internationella organisationer att bättre förstå och att på ett bättre sätt kunna bekämpa detta ökande problem. Fram till för ett par år sedan var FATF den enda internationella organisation som på en årlig basis tog sig an problemet att undersöka penningtvättsproblematiken och utröna de förebyggande åtgärder och den lagstiftning som behövdes på området.

Idag har ett stort antal internationella organisationer och ett betydande antal länder uppmärksammat problemet med vad penningtvätt för med sig och utbyte av information och tjänster har idag utvecklats inom den internationella sfären av stater, med USA i spetsen som vill komma tillrätta med detta alltmer ökande problem

Penningtvätt har som fenomen förödande social effekt och utgör i sig ett hot mot hela den nationella säkerheten. Vid svagheter i det nationella och sociala nätverket som skall förhindra penningtvätt fungerar detta som näring åt de kriminella organisationer och de kriminella element som står för samhällsomstörtande verksamhet, vare sig det ligger på det indirekta planet i form av narkotikabrottslighet eller på det direkta planet i form av terrorism. En okontrollerad penningtvättsmarknad kan gröpa ur den nationella och i förlängningen den internationella ekonomin då det idag knappast går att tala om nationella ekonomier, då de ekonomiska nätverken i världen är så långt mer integrerade idag.

Det finns en stark internationell önskan att bekämpa penningtvätt och med USA i spetsen har den internationella kampen mot penningtvätt intensifierats.

I framtiden krävs det att bekämpandet av penningtvätt förs upp på ett internationellt, globalt plan och att den nya tekniken som med stormsteg erövrar världen används i brottsförebyggande syfte, detta då den moderna tekniken har blivit den internationella brottslingens bästa vän.

19.1 Corpus juris - Mot ett europeiskt rättsligt område

Corpus juris är ett försök från det Europeiska parlamentet att komma tillrätta med ovannämnda problem dvs. hur den internationella brottsligheten skall kunna bekämpas. Corpus juris bygger på en studie utförd på begäran av Europeiska parlamentet, av forskare från föreningar av europeiska jurister som verkar till skydd för gemenskapens finansiella intressen under ledning av Europeiska kommissionens generaldirektorat för finansiell kontroll.

Tanken bakom Corpus juris är överbryggandet av nationella straffrättsliga och straffprocessrättsliga bestämmelser till skydd för EU's finansiella intressen. Hittills har försök gjorts att undanröja bristerna i det mellanstatliga samarbetet genom tre olika metoder: assimilering, samarbete och harmonisering.

- Assimileringsprincipen antogs 1989 av EG domstolen och går i korta drag ut på att "Medlemsstaterna skall vidtaga samma åtgärder för att bekämpa bedrägerier som riktar sig mot gemenskapernas ekonomiska intressen, som de vidtager för att bekämpa bedrägerier som riktar sig mot deras egna ekonomiska intressen". Medlemsstaterna skall även samordna sina åtgärder för att skydda gemenskapens ekonomiska intressen mot bedrägerier.⁴²
- Samarbetsprincipen går ut på att ett väl utvecklat samarbete över de nationella gränserna skall underlätta och främja målen för EU så att en "likriktning" skall uppnås inom lagstiftningsområdet. Samarbetsprincipen har dock visat sig både relativt ineffektiv p.g.a. den extrema komplexitet som finns inom området med en förvirrande stor mängd av relevanta texter och med brister i de rättsliga grunderna. Ett annat problem är att ifrågavarande nationella rättsordningar ofta är olika, eller till och med oförenliga
- Harmonisering syftar till ökad effektivitet och till bekämpande av orättvisa, på grund av oenhetlig behandling av ekonomiska aktörer i olika länder.

Som ovan nämnts innehåller Corpus juris-förslaget straffrättsliga och straffprocessrättsliga bestämmelser som kan ses som ett försök att bekämpa brott riktade mot EU's finansiella intressen. Syftet med en gemensam strafflag och straffprocesslag kan ses som ett viktigt mål i kampen mot den ökande internationella brottsligheten och en likformighet på området skulle med kraft kunna användas i denna kamp.

Med en klart uttalad önskan från en stor del av de forna öststaterna att bli medlemmar i EU skulle en likformning av lagstiftningen och "raserandet" av de nationella lagstiftningsgränserna på området sätta en klar press på

⁴² De båda texterna lagfästes genom Maastrichtfördraget och finns återgivna i art. 209A.

dessa länder att med kraft ta tag i de problem som har tagits upp i denna uppsats.

På penningtvätt- och häleriområdet behandlar art. 7 detta och en likriktning på penningtvättsområdet skulle kunna ske om förslaget i nuvarande form eller i en omarbetad variant införs.

Alla försök att bekämpa brottslighet riktad mot världsekonomin och i detta fallet EU's finansiella intressen måste ses som både berömvärdt och behjärtansvärt då detta inte längre kan ses som ett hot på det nationella planet utan som ett hot mot hela världsekonomin.

20. Bilaga Penningtvättslagstiftning i FATF-länderna⁴³

Land	Penningtvättslagstiftning	Senaste ändring av lagstiftningen
Australien	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas från alla former av kriminalitet (Följer av §§ 81-82 i lagen om byte från kriminalitet).	Australien blev första gången utvärderat 1992. Lagen om byte från kriminalitet är från 1987
Belgien	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas från alla former av kriminalitet (Följer av § 505 i den belgiske strafflagen).	Belgien blev första gången utvärderat 1993. § 505 i strafflagen är från 1990.
Danmark	Förbud mot penningtvätt av medel som härrör sig från narkotikabrottslighet (jfr. strafflagens § 191 a), stöld, häleri, bedrägeri, databedrägeri, utpressning, rån, grovt smuggelbrott samt i vissa fall av ocker. (Detta följer av strafflagens § 284 och § 300 c	Danmark blev första gången utvärderat 1992. Ändringen av strafflagen skedde 1994, då penningtvätt av tillgångar som kan härledas till grovt smuggelbrott kriminaliserades
Finland	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas från alla former av kriminalitet. (Följer av § 1 i kap. 32 i den finska strafflagen). Vidare behandlar § 2 kvalificerad penningtvätt (dvs. stora summor) och § 3 professionell penningtvätt. Dessa bestämmelser opererar med utvidgade strafframar, och omfattar också de penningtvätt som kan härledas från alla former av kriminalitet	Finland blev första gången utvärderat 1994. De nuvarande reglerna trädde i kraft 1/1 1994. Före denna utvidgning var penningtvätt omfattat i en bestämmelse om narkotikahäleri samt en generell häleribestämmelse, som hänvisade till vissa bestämda överträdelser
Frankrike	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas från alla former av kriminalitet. (Följer av den franska strafflagen). Penningtvätt av pengar som härstammar från narkotikabrottslighet är utöver detta särskilt kriminaliserat (genom § 222-38 i den franska	Frankrike blev första gången utvärderat 1992. Vid dåvarande tidpunkt var där en särskild bestämmelse om penningtvätt av pengar från narkotikabrottslighet samt en generell

⁴³ Sammanställning av FATF VIII-XI, FATF overview (6720) INCSR (1997), Betaenkning nr 1371/1999 Danmark

	strafflagen och § 415 i tull lagen).	häleribestämmelse, som hänvisade till vissa bestämda överträdelser.
Grekland	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas till narkotikabrottslighet, kidnappning, rån, utpressning, stöld, olovlig handel med vapen, sprängämnen och material för kemisk och biologisk krigföring samt olovlig handel med mänskliga organ. (Följer av §§ 5 och 394A i den grekiska strafflagen).	Grekland blev första gången utvärderat 1994. Penningtvättslagstiftningen är från 1993, och har ej blivit ändrad sedan dess.
Holland	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas från alla former av kriminalitet. (Följer av § 416 (uppsåtlig överträdelse) och § 417 (oaktsam överträdelse) i den holländske strafflagen).	Holland blev första gången utvärderat 1993. §§ 416-417 i strafflagen är från oktober 1991. Före dessa bestämmelser, hade Holland en generell häleribestämmelse, som hänvisade till vissa bestämda överträdelser
Hongkong	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas från alla former av kriminalitet.	Hongkong blev första gången utvärderat 1994. Vid den tidpunkten fanns det enbart ett förbud mot penningtvätt som kunde härledas till narkotikabrottslighet
Irland	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas från alla former av kriminalitet. (Följer av § 27 i den irländska strafflagen).	Irland blev första gången utvärderat 1994. Vid den tidpunkten fanns det nuvarande reglerna enbart i förslagsform. Före de nuvarande reglerna hade Irland en generell häleribestämmelse, som hänvisade till vissa bestämda brott
Island	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas från alla former av kriminalitet och överträdelser av den isländska strafflagen.	Island blev första gången utvärderat 1994. Vid den tidpunkten fanns det en särskild bestämmelse om penningtvätt av pengar som härrörde sig från narkotikabrottslighet samt en generell häleri-

		bestämmelse, som hänvisade till vissa bestämda överträdelser
--	--	--

Italien	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas från alla former av uppsåtliga brott	Italien blev första gången utvärderat 1993. Vid den tidpunkten fanns det en särskild bestämmelse om penningtvätt av pengar som härrörde sig från narkotikabrottslighet, grov utpressning, rån samt kidnappning, samt en generell häleribestämmelse, som hänvisade till vissa bestämda överträdelser
Japan	Förbud mot penningtvätt av pengar som kommer från narkotika relaterad brottslighet.	Gällande lag på området är lag om narkotikakontroll, från 1991
Kanada	Förbud mot penningtvätt av tillgångar från två typer av brott Narkotikakriminalitet och "verksamhetskriminalitet" ("enterprise crime offences"), med vilket menas: mutor till domare och ämbetsmän, korruption, barnpornografi, bordellverksamhet, bedrägeri, investeringsbedrägeri, bedrägeri med regeringens medel, olovlig kommissionärs - verksamhet, penningförfalskning, olovlig book-making och spel, mordbrand, mord, stöld, rån, utpressning, ocker, dokumentförfalskning, penningtvätt av pengar och deltagande i kriminella organisationer. (följer av §§ 462.3 och 462.31 i den kanadensiska strafflagen).	Kanada blev första gången utvärderat 1993 Sedan denna utvärdering har penningtvätt av medel som härrör sig från deltagande i kriminella organisationer blivit kriminaliserat
Luxemburg	Förbud mot penningtvätt av pengar som kommer från narkotikarelaterad brottslighet, all kriminalitet som begåtts i samband med kriminella organisationer, kidnappning av minderåriga, rån, korruption och överträdelse av vapen- och ammunitionslagstiftningen.	Gällande lag på området är från 1998. Före denna lagändring var enbart penningtvätt i samband med narkotikarelaterad brottslighet straffbar

Norge	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas från alla former av kriminalitet (formulerat som "udbytte af en strafbar handling"). (Följer av § 317 i den norska strafflagen). Det följer av en dom från den 24/10 1997 av Norges högsta domstol, att också förberedelse till skattebrott omfattas av § 317.	Norge blev första gången utvärderat 1993. § 317 med dess nuvarande ordalydelse är från juni 1993. Före denna tidpunkt hade Norge en bestämmelse om narkotikahäleri samt en generell häleribestämmelse med krav på att verklig ekonomisk skada skulle kunna påvisas.
Nya Zeeland	Förbud mot penningtvätt av pengar som kommer från narkotikarelaterad brottslighet. Dessutom penningtvätt som kommer från grov brottslighet där straffgränsen ligger på minst fem år	Nya Zeeland blev första gången utvärderat 1994. Vid den tidpunkten hade Nya Zeeland enbart en generell häleribestämmelse, som hänvisade till vissa bestämda överträdelser.
Portugal	Förbud mot penningtvätt av pengar som kommer från narkotikarelaterad brottslighet. Dessutom penningtvätt som kommer från grov brottslighet t.ex. handel med kemiska ämnen och vapen, utpressning, kidnappning, prostitution, korruption och allvarlig ekonomisk och finansiell kriminalitet. (Följer av Penningtvättslagen 325/95).	Portugal blev första gången utvärderat 1994. Vid denna tidpunkt var enbart penningtvätt i samband med narkotikarelaterad brottslighet straffbart.
Schweiz	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas till alla straffbara brott med ett straff minimum på 1 år (Följer av § 305 i den schweiziska strafflagen).	Schweiz blev första gången utvärderat 1993. § 305 är från 1990. 1994 blev deltagande i kriminella organisationer kriminaliserat, och penningtvätt av pengar från sådana organisationer blev följaktligen också kriminaliserat
Singapore	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas till narkotikarelaterad brottslighet.	Gällande lag på området är från 1993.

Spanien	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas till alla straffbara brott med ett straff minimum på 2 år. (Följer av § 301 om häleri i den spanska strafflagen).	Spanien blev första gången utvärderat 1994. Vid denna tidpunkt var enbart penningtvätt i samband med narkotika-relaterad brottslighet straffbar.
Storbritannien	Förbud mot penningtvätt av pengar som härrör sig från all form av brottslighet. (I den engelska strafflagen §, 29 formulerat som "criminal conduct"). Dock skall brottet vara ett "indictable offence" vilket leder till att småbrott undantas.	Storbritannien blev första gången utvärderat 1992. Vid denna tidpunkt var enbart penningtvätt i samband med narkotika-relaterad brottslighet och terrorism straffbart.
Sverige	Förbud mot penningtvätt av pengar som härrör sig från all form av brottslighet	Sverige blev första gången utvärderat 1992. I februari 1999 antogs en lagändring, som inför särskilda penningtvätts bestämmelser som ett komplement till häleri-bestämmelsen, som har blivit reviderad.
Turkiet	Förbud mot penningtvätt av pengar som härrör sig från all form av brottslighet. (Följer av § 29 i lagen om olaglig narkotikahandel och penningtvätt).	Turkiet blev första gången utvärderat 1994. De nuvarande reglerna om penningtvätt kom till vid denna tidpunkt.
Tyskland	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas till alla straffbara brott med ett straff minimum på 2 år. Dessutom gäller förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas till brott mot den kemiska lagstiftningen och brott begångna av medlem av kriminell grupp eller organisation	Tyskland blev först utvärderat 1993. Ny lagstiftning är på gång rörande prostitution, smuggling av cigaretter, utpressning, olovlig spelverksamhet miljökriminalitet, "nuclear" kriminalitet och människosmuggling.
USA	Förbud mot penningtvätt av pengar som härrör sig från något av de c:a 150 brott som den amerikanska myndigheten har listat (Följer av §§ 1956 och 1957 i den amerikanska penningtvättslagen).	USA blev första gången utvärderat 1992. Sedan dess har USA kriminaliserat penningtvätt av pengar från olovlig immigration,

		terrorism och brott mot "the social security system"
Österrike	Förbud mot penningtvätt av pengar som kan härledas till alla straffbara brott med ett straff mi- nimum på 3 år. samt tullbedrägeri, kränkning av import- och export restriktioner samt mutor. (Följer av § 165 i den österrikiska strafflagen)	Österrike blev första gången utvärderat 1993. Vid den tidpunkten hade Österrike en hälerilag- stiftning som enbart gällde pengar från rena stölder

21 Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck	Text, Årtal
SFS 1993:768	Lag (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt
SOU 1997:36	Bekämpande av penningtvätt
FFFS 1999:8	Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om åtgärder mot penningtvätt
Betaenkning nr 1371/1999 Danmark	Udviklingen i lovgivning og kriminaliteten; Haeleri og anden efterfølgende medvirken.
FATF overview (6720)	Report on international money laundering 07/01/96
FATF-VIII	Annual Report 1996-1997
FATF-IX	Annual Report 1997-1998
FATF-X	Annual Report 1998-1999
FATF-XI	Annual Report 1999-2000
91/308/EG	Rådets direktiv av den 10 juni 1991 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar.
INCSR, 1995: Baltics	International Narcotics Control Strategy Report, 1995 Baltics. Released by the Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, U.S. Department of State Washington, DC, March 1996
INCSR, 1996	International Narcotics Control Strategy Report, 1996 Released by the Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, U.S. Department of State Washington, DC, March 1997
INCSR, 1997	International Narcotics Control Strategy Report, 1997 Released by the Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, U.S. Department of State Washington, DC, March 1998
Delmas-Marty Mireille	Corpus juris, med straffrättsliga och straffprocessrättsliga bestämmelser till skydd för Europeiska unionens finansiella intressen. Uppsala 1997. Översättning Professor Nils Jareborg

Författare	Litteratur, Tidskrifter
Crawford, Dennis	Director, National Operations Division IRS Criminal Investigation. Financial Institutions Aid in Identifying and Stopping Financial Crimes. Bank Security & Fraud Prevention Magazine March 1997
Crawford, Dennis	Director, National Operations Division IRS Criminal Investigation. Money Laundering - Whose Business is it? Bank Security & Fraud Prevention Magazine March 1998
Kehoe, Mark	Senior Sophister, The Threat of Money Laundering, 1996
Lester M, Joseph	Developments in Fighting International Money Laundering. United States Department of Justice, April 1999
Mitchell, Clyde	Effects of U.S Money - Laundering Laws Abroad. New York Law Journal, August 1998
Savona, Ernesto U Adamoli, Sabrina	The Impact of Organised Crime in Central and Eastern Europe, Transcrime Working paper n.7, September 1996
Savona, Ernesto U	European Money Trails, The Netherlands 1999
Schrickx, Joost	The Phare Project on Money Laundering 1997
Scott, David	Senior Financial Sector Specialist, Financial Sector Development Department. Money Laundering and International Efforts to fight it, Public Policy for the Private Sector, May 1995
Wahlert, Glenn	Money laundering, the perils of cyberpayments, Technological crime bulletin, September 1996
Örnemark Hansen, Helén	Penningtvätt- ett urvattnat begrepp, Stockholm 1998